

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady dňa 7. 6. 2023

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie č.: PGO-RPMS/2023/00514

Programová služba: Dvojka

Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska

Číslo licencie: TD/2

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) postupom podľa § 150 zákona č. 264/2022 Z. z. preverila podnety na preverenie evidované pod č. PGO-RPMS/2023/00514 smerujúce voči vysielaniu televíznej programovej služby Dvojka vysielateľa Rozhlas a televízia Slovenska a uznala podnety na preverenie podľa ustanovenia § 150 ods. 13 zákona č. 264/2022 Z. z. za **neopodstatnené**.

Úloha:

Kancelária Rady oznámi podávateľom podnetov výsledok preverenia podnetu.

T: 19. 6. 2023

Z: PgO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady pre mediálne služby
dňa 7. 6. 2023

Podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2023/00514 zaevidovaný dňa 10., 13. a 17. 3. 2023
Podávateľ: fyzická osoba (4)
Predmet podnetu: Večera s Havranom
Deň a čas vysielania: 7. 3. 2023 o cca 22:03 h
Označenie podľa JSO: 12

Programová služba: Dvojka
Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska
Číslo licencie: TD/2

Dátum: 31. 5. 2023

OBSAH PODNETU:

1) „...Na základe informácie, že Rada pre mediálne služby začala konanie voči TA3 a Rádiu Fortinus pre rozhovory s Jeffreyom Sachsom a Ľubošom Blahom podávam podnet na Diskusnú reláciu Večera s Havranom odvysielanú na druhom okruhu RTVS dňa 7. marca 2023 o 22:00, v ktorej mohlo dôjsť k nezabezpečeniu objektívnosti a nestrannosti programu aktuálne publicistiky. Som presvedčený, že začatím konania v prípade rozhovorov so Sachsom a s Blahom vytvorila Rada pre mediálne služby precedens na základe, ktorého by mala začať konanie aj v prípade relácie Večera s Havranom odvysielanej dňa 7. marca 2023...“

2) „...Nevyváženosť výberu hostí a chýbajúci názoroví oponenti. V podstate všetci hostia zastávali jednu rovnakú myšlienku, ktorej pritakával aj samotný moderátor. Relácii chýbala akákoľvek nestrannosť a niektorí hostia dokonca šírili poplašné správy, že sa má po voľbách zmeniť zahraničná orientácia Slovenska, na čo neexistujú žiadne relevantné dôkazy...“

3) „...Večera s Havranom. V programe mohlo dôjsť k porušeniu povinnosti zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť programu aktuálnej publicistiky a k porušeniu zákazu skrytou formou podnecovať nenávisť na základe národného pôvodu, štátnej príslušnosti a príslušnosti k národnosti...“

4) „...V relácii mali všetci traja hostia spoločne s moderátorom takmer rovnaký názor, nikto diskusiu nevyvažoval, došlo k politickým útokom voči neprítomným predstaviteľom Smeru a v relácii chýbala akákoľvek objektivita a vyváženosť. Podľa Kňazka všetci tí, ktorí odmietajú nenávisť voči Rusku a obhajujú slovanskú vzájomnosť, sú bezcharakterní či idioti. Kňazko používa príklad Fica. Od moderátora nezaznie žiadna oponentúra či vyvažovanie. Ostatní hostia sa len dopĺňajú, nie je tam žiadna vyváženosť, spoločne nadávajú na Rusko a každého, kto má iný názor na zahraničnopolitické smerovanie Slovenska, ktoré akoby bolo dogmou. Demeš rozvíja kritiku Čarnogurského a jeho názorov na zahraničnopolitickú orientáciu. Bez akejkoľvek oponentúry. Nadväzuje kritikou Roberta Fica, pričom zavádza, že Fico má inú predstavu o zahraničnopolitickej orientácii iba preto, že má iný názor na vyzbodorovanie Uktajiny – moderátor ho neopraví, že Fico viackrát zdôraznil, že naša orientácia na EÚ a NATO je nespochybniteľná a aj v EÚ a NATO je možné mať iný názor na zahraničnú politiku či aktuálnu tému (príklad Francúzska a Nemecka pri vojne v Iraku či Maďarska pri vojne na Ukrajine a pod). Káčer v relácii spochybňuje základné historické fakty, že nás ZSSR oslobodil od fašizmu – nikto mu neoponuje, hoci ide o mimoriadne kontroverzné názory, ktoré znevažujú obeť ruského národa a ďalších národov ZSSR. Permanentne hostia šíria skrytú národnú nenávisť voči Rusku – všetko, čo je ruské, musí byť zákonite zlé, ešte aj oslobodenie od fašizmu bola len predohrou gulagov a pod. Takýchto príkladov je nespočet – prakticky každá minúta relácie je jednostranná, nevyvážená a obsahovo neobjektívna, treba to dôsledne preveriť. Káčer neustále útočí na neprítomný Smer – napríklad za to, že mal iný názor na Obrannú dohodu s USA – prečo ho moderátor nekonfrontuje legitímnymi obavami Smeru či dokonca GP Žilinku o danej dohode? Iní hostia majú rovnaký názor ako Káčer, čiže túto úlohu oponovať a klásť doplňujúce otázky (ak takto jednostranne zostavil hostí relácie) musí plniť moderátor, či nie? Káčer ďalej rozvíja konšpiračnú teóriu, že Rusko chce vraj dobyť celú Európu, čo nepotvrdzujú žiadne oficiálne vyhlásenia ruského vedenia ani schopnosti ruskej armády a Havran ho nijako nekonfrontuje, aby túto konšpiračnú teóriu doložil faktmi, nijako to nevyvracia, nijako nereaguje. Celkovo v relácii nie je žiadna polemika, hostia sa spoločne smejú, tykajú si aj s moderátorom, zjavne ide o kamarátov s rovnakými názormi, vrátane moderátora, spoločne si nadávajú na Fica a na Rusko a na tie politické prúdy na Slovensku, ktoré si dovolili mať iné názory ako on, všetko jeden a ten istý názor troch hostí aj moderátora – bez akejkoľvek objektivitu a vyváženosti. Havran nikdy neoponuje, zväčša pôsobí súhlasne. Moderátor v relácii

netvoril vyvažujúcu stranu a zostavu hostí si zabezpečil tak, že všetci sú kritici Smeru a vyhranení zástancovia jednej konkrétnej zahraničnopolitickej orientácie, prejavovanej až servilnou submisivitou voči USA a EÚ, vrátane zúrivej rusofóbie. Vo vzťahu ku konfliktu na Ukrajine hostia šíria naratívy typické pre americkú propagandu. Kňazko rozvíja tvrdé útoky voči Smeru, hovorí o „ficistických časoch“ s otvorenou nenávisťou, od Kňazka či Káčera zaznievajú expresívne hodnotenia na opozičných politikov ako „hnusné“ a „nechutné“. Opäť - bez akejkoľvek oponentúry. Vo vzťahu k vojne na Ukrajine či vyzbrojovaniu Ukrajiny moderátor ani náznakom nespomenie názory iných svetových osobností ako pápež, krajín ako Rakúsko, Švajčiarsko, Maďarsko, alebo Čína, Brazília, India, alebo významných mysliteľov ako Mearsherimer, Sachs, Habermas či Chomsky – naopak, nechá hostí rozprávať jeden a ten istý názor, ktorý zdôrazňuje nenávisť voči Rusku a zbrojenie Ukrajiny ako jediného možného scenára. Z toho vyplývajú otázky / podnety na radu:

1. Jednostranné útoky na Rusko v celej jeho histórii vzbudzujú podozrenie, že v relácii došlo k porušeniu povinnosti vysielateľa zabezpečiť, aby obsahová služba otvorenou alebo skrytou formou nepodnecovala nenávisť, napríklad na základe národného pôvodu či štátnej príslušnosti. V celkovom kontexte odozneli v relácii jednostranné a nenávisťné názory voči Rusku, ktoré mohli byť spôsobilé ponecovať nenávisť voči Rusom v zmysle paragrafu 61 ods. 1 písm. c) ZMS.

2. Vzhľadom na vyššie uvedené je otázkou, či nebol viacnásobne porušený ZMS v paragrafe 25, podľa ktorého je vysielateľ povinný zabezpečiť nestrannosť a objektívnosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky?

3. Na záver v relácii propagácia kníh spoločného kamaráta a kolegu hostí pána Mojžitu. Nešlo o reklamu, ktorú zákon zakazuje? Bez toho, aby kniha bola politickou témou, knihu Demeš otvorene propaguje, dokonca na výzvu moderátora, ktorý toto vedome umožnil. Nešlo o porušenie ZMS v paragrafe 72?...

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (účinný od 1. 8. 2022):

§ 8 ods. 4

Aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.

§ 25

Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám

Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby,

b) zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.

§ 61

Ochrana ľudskej dôstojnosti a ľudskosti

1) Obsahová služba, ktorú poskytuje vysielateľ alebo poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, musí rešpektovať ľudskú dôstojnosť, najmä nesmie

c) propagovať násilie a otvorenou alebo skrytou formou podnecovať násilie alebo nenávisť, znevažovať alebo hanobiť na základe pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, viery a náboženstva, politického či iného zmysľania, majetku, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, narodenia, národného alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, štátnej príslušnosti, príslušnosti k národnosti alebo k etnickej skupine,

d) bezdôvodne zobrazovať scény reálneho násilia, kde sa nenáležitou formou zdôrazňuje skutočný priebeh umierania alebo sa zobrazujú osoby vystavované fyzickému či psychickému utrpeniu, a to so zvláštnym ohľadom na obeť trestných činov alebo ich príbuzných spôsobom, ktorý sa považuje za neoprávnený zásah do ľudskej dôstojnosti.

§ 72

Skrytá mediálna komerčná komunikácia

(1) Skrytá mediálna komerčná komunikácia je zvuková, obrazová alebo audiovizuálna informácia, ktorá priamo alebo nepriamo propaguje tovar, služby, ochrannú známku, obchodné meno alebo aktivity osoby vykonávajúcej hospodársku činnosť, ak vysielateľ alebo poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie túto informáciu v rámci programu zámerné využíva na propagačné účely a mohla by vzhľadom na svoju povahu viesť verejnosť do omylu o podstate tejto informácie. Táto informácia sa považuje za zámernú najmä vtedy, ak sa uskutočňuje za odplatu alebo za inú protihodnotu.

(2) Skrytá mediálna komerčná komunikácia sa zakazuje.

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Podávateľia podnetov namietali nevyváženosť výberu hostí, porušenie objektivity a nestrannosti, resp. § 25 písm. b) ZMS. Monitorovaný program však podľa nášho názoru nenaplnia definíciu aktuálnej publicistiky podľa § 8 ods. 4 ZMS, na ktorú sa okrem spravodajstva vzťahuje ustanovenie o dodržiavaní objektivity a nestrannosti. Témou diskusie bolo „...čo to vlastne znamená, zahranično-politický konsenzus, akým spôsobom sa prejavil, čo sa na Slovensku podarilo presadiť a ... čo by to znamenalo, keby táto dohoda o zahraničnom smerovaní a o zahraničných vzťahoch privilegovaných Slovenskej republiky padla, a do akej situácie by sme sa v prípade takejto zásadnej zmeny dostali...“ Téma teda nevychádzala z aktuálneho spravodajstva, nebola spojená so žiadnou aktuálnou udalosťou. Hostami relácie boli profesionálni, bývalí diplomati či šéfovia diplomacie a v prípade R. Káčera aj v danom čase aktuálny minister zahraničných vecí.

Vychádzajúc z uvedeného, namietaný program nepovažujeme za aktuálnu publicistiku a preto sme ho posudzovali na základe ustanovenia § 25 písm. a) zákona č. 264/2022 Z. z., teda skúmali, či vysielateľ zabezpečil všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby. Požiadavky všestrannosti a plurality názorov v zmysle § 25 písm. a) ZMS nie je nutné, na rozdiel od požiadavky objektivity, naplňať v rámci jedného programu, je postačujúce, aby boli iné názory naplnené v rámci danej programovej služby, nemusí ísť pritom o iné vydanie toho istého programu ani o rovnaký typ programu.

Vzhľadom aj na ďalšie námietky podávateľov podnetu sme program tiež posudzovali podľa § 61 ods. 1 písm. c) a § 72 ZMS.

Večera s Havranom je, ako sa uvádza na webstránke RTVS, „diskusná relácia o spoločenských fenoménoch.“ Téma namietaného vydania programu mala podtitul *Hrozí Slovensku zmena zahraničnej orientácie?* Hostami moderátora boli:

Rastislav Káčer - minister zahraničných vecí SR

Milan Kňažko - bývalý minister zahraničných vecí SR

Pavol Demeš - bývalý minister medzinárodných vzťahov SR

Moderátor na začiatok uviedol nosné témy diskusie, ktoré sa mali týkať analýzy zahranično-politického konsenzu. Jeho prvá otázka, smerujúca na všetkých troch hostí, sa týkala toho, ako diplomatická a politická komunita, krátko po roku 1989, prišla k tomu, že zahraničnopolitická orientácia na západné štruktúry, integrácia do NATO, integrácia do EÚ (resp. do ďalších organizácií ako OECD) sú tou najlepšou voľbou. M. Kňažko v odpovedi popísal genézu vytvárania základov pre medzinárodné vzťahy tesne po nežnej revolúcii, čo bolo sprevádzané aj rozpadom federácie a vznikom samostatnej Slovenskej republiky. Podotkol tiež, že z dôvodov stabilizácie v regióne sa v tom čase za dominantnú prioritu považovali susedské vzťahy a integrácia do Európy v zmysle ekonomickom, politickom či bezpečnostnom. P. Demeš nadviazal na M. Kňažka v opisovaní genézy udalosti po roku 1989. Skonštatoval, že vtedajšia túžba patriť na západ predstavovala základný spoločenský ťah resp. civilizačnú výzvu, čo bolo prijaté aj vládou V. Mečiara v roku 1993 – ambícia vstúpiť do EÚ a NATO. P. Demeš dodal, že pribrzdzenie týchto integračných snáh nesúviselo s obmenou koncepcie alebo náladou v spoločnosti, ale neskorším štýlom politiky V. Mečiara. R. Káčer prezentoval názor, že orientácia na západ bola prejavom pragmatikosti súvisiaci s tým, že sa náš región chcel vrátiť do kultúrneho priestoru, kde patril 1000 rokov a z ktorého bol vytrhnutý komunistami. Moderátor potom poukázal na skutočnosť, že podľa neho v žiadnej oblasti neexistuje taká silná personálna a ideová kontinuita ako v diplomacii. Od hostí chcel počuť dôvody tohto javu. Prvý sa k tomu vyjadril P. Demeš, ktorý vyzdvihol súdržnosť diplomatickej komunity a jej prácu za posledné tri dekády. Poznamenal, že ani jeden z nich neuhol z hlavného civilizačného hodnotového ťahu. M. Kňažko uviedol, že koncepcia zahraničnej politiky podlieha čo najširšiemu konsenzu dohody a nesmie závisieť od volebných období. Následne skritizoval tých, čo sa snažili istým spôsobom vybočiť zo stanovenému konsenzu. Ďalej spomenul, že časť slovenského politického spektra, za jeho politicky aktívnych čias, nepodporovala vstup do NATO. R. Káčer povedal, že diplomacia patrí k hlavným pilierom starajúcim sa o suverenitu, teritoriálnu integritu a bezpečnosť krajiny. Pripomenul opäť pragmatikosť voľby v prípade konsenzu a dodal, že vyspelé krajiny zvyknú mať vo svojom smerovaní jasno. Moderátor spomenul isté pokusy snažiace sa Slovensko odpútať zo štruktúr kultúrneho a politického západu. Potom sa opýtal, prečo, na rozdiel od napríklad Dánska, diskutujeme o tom, že zahranično-politická orientácia Slovenska môže byť v jednej chvíli niekým vážnym spôsobom ohrozená alebo zničená. M. Kňažko aj P. Demeš poukazovali na odlišný historický vývoj oboch krajín s dôrazom na to, že Slovensko si prešlo totalitou spojenou s politickými procesmi či okupáciou v roku 1968 a na to, že Dánsko má dlhšiu tradíciu vlastnej štátnosti a jasného ukotvenia. R. Káčer hovoril taktiež o historickom vývoji, a to s dôrazom na formovanie slovenského národa a slovenskej identity. P. Demeš sa následne vyjadril, že oproti Čechom vníma Slovákov ako temperamentnejších, pričom ako príklad uviedol, že si nevie predstaviť, že by došlo k spoločnej fotografii súčasného predsedu vlády a všetkých doterajších slovenských premiérov. Povedal, že kým v minulosti boli v prípade západného smeru naprieč politickým spektrom len malé odchýlky, tak v dnešnej dobe by sa v otázke zahraničnej politiky v podstatnej miere nezhodol s bývalými premiérmi J. Čarnogurským, V. Mečiarom či R. Ficcom. Moderátor načasol tému pretrvávajúceho rusko-ukrajinského konfliktu a spýtal sa, či nás Rusko, bez ohľadu na vojnu, stále považuje za svoju zónu vplyvu. Ako prvý sa k tomu vyjadril R. Káčer, ktorý poznamenal, že Rusko, prevzatím kontinuity sovietskej identity, nás stále považuje za svoju ex korist'. Hneď na to opätovne hovoril kriticky o historických udalostiach súvisiacich so sovietskou prítomnosťou a vplyvom v bývalom Československu. M. Kňažko zas skritizoval ruské nároky na vplyv a expanzívne tendencie Ruska. Potom vyzdvihol prácu súčasnej diplomacie a ministerstva zahraničných vecí. P. Demeš prezentoval vývoj vzťahov s Ruskou federáciou v prvých dvoch porevolučných dekádach, kde podľa neho nič nenasvedčovalo tomu, že by malo dôjsť v budúcnosti k vyostreniu pomerov medzi západom

a Ruskom. Voči tomu sa ohradil R. Káčer, ktorý podotkol, že určité náznaky vnímal už aj v tých časoch, kedy sa Slovensko pripravovalo na vstup do NATO, keďže Rusko to malo vtedy považovať za akt nepriateľstva. Na margo toho M. Kňazko pripomenul pomoc Američanov Rusom počas 2. svetovej vojny. Moderátor sa vrátil k hlavnej téme zahranično-politického konsenzu a upozornil na prieskumy verejnej mienky v otázke vzťahu k Rusku či pomoci Ukrajine, pričom skonštatoval údajnú zlú situáciu, keďže Slovensko spolu s Bulharskom má byť exponovanou krajinou, ktorá sa stala terčom hybridnej vojny či ideológie. V kontexte toho sa opýtal, či sme ako krajina slabým železkom v rámci západných štruktúr. P. Demeš povedal, že to tak je a že by sme nemali nad tým žasnúť, ale pracovať s tým a odvíjať od toho stratégiu komunikácie s verejnosťou či tvorbu politík. Ďalej popisoval istú rozorvanosť, ktorá by mala byť prítomná v našej spoločnosti ohľadne toho, kam patríme a aký typ hodnôt vyznávame. P. Demeš tiež naznačil apel na univerzity resp. cirkev s tým, aby vplývali na verejnosť s cieľom racionalizovať diskurz, keďže podľa neho tí, ktorí vášnivo argumentujú o Rusku, v živote v Rusku neboli. V danej veci M. Kňazko komunikoval, že sa Slovensko z jeho pohľadu nevysporiadalo s komunistickou minulosťou. Popritom skritizoval politické argumenty Ruska, ktoré mal prevziať aj niekoľkonásobný slovenský premiér. Následne moderátor položil otázku, či existuje hrozba, že práca niekoľkých generácií diplomatov môže vyjsť po najbližších parlamentných voľbách nazmar. R. Káčer v reakcii povedal, že registruje toto riziko, keďže sa má stať zahraničná politika, prvýkrát od roku 1998, predmetom politického boja. R. Fica označil za súčasného pokračovateľa pro ruského alternatívneho scenára zahraničnej orientácie vypracovaného v roku 1994. Minister potom uviedol údajné expanzívne plány Ruska v prípade rýchlej porážky Ukrajiny. Takisto vystavil kritike tých, ktorí sa stavali proti slovensko-americkej obrannej dohode a mali ísť do spojenectva s vojenským agresorom, pričom k tejto skupine sa mala podľa neho pripojiť aj strana Smer. Moderátor sa na to konto spýtal R. Káčera, či by bola výrazná zmena smerovania zahraničnej politiky možná, aj keď sme integrovanou krajinou v eurozóne, OECD či EÚ. R. Káčer sa vyjadril tak, že si to vie predstaviť, na čo mu odporoval P. Demeš, ktorý prezentoval názor, že práve táto naša prepojenosť s viacerými európskymi štruktúrami nám nedovolí úplne redefinovať geopolitiku. M. Kňazka sa moderátor opýtal, či sa prikláňa k pohľadu R. Káčera resp. P. Demeš, na čo M. Kňazko okrem iného odpovedal, že treba mať hlavne otvorené oči a reagovať či poukazovať na každý príznak, ktorý by mohol viesť k zásadnej zmene. Posledná otázka, ktorú moderátor položil hosťom sa týkala toho, či vzhľadom na dianie v našom regióne (vojna na Ukrajine, čudný vývoj v Maďarsku) majú strach o zahranično-politické smerovanie krajiny. Hostia v štúdiu spoločne prezentovali určité obavy resp. alarmizmus spočívajúci v ostražitosti, zameraní na domácu politickú scénu resp. apelovania na to, aby orgány konali, ak niekto šíri poplašné správy. Na záver moderátor vyzval hostí k tomu, aby predstavili knihy, ktoré odporúčajú a ktoré budú k dispozícii divákovi.

* * *

Program sme na základe námietok podávateľov podnetov skúmali v troch rovinách:

- všestrannosť informácií, pluralita názorov
- podnecovanie k nenávisti
- skrytá komerčná komunikácia

* * *

I. posúdenie z hľadiska § 25 písm. a) ZMS:

Podľa ustanovenia § 16 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z. poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu slobodne a nezávisle. Do jej obsahu možno zasahovať iba na základe zákona a v jeho medziach.

Je právom vysielateľa vybrať si tému, jej spracovanie a hostí do diskusie podľa vlastného slobodného uváženia. Zároveň však musí zabezpečiť, aby vysielanie bolo v súlade so zákonom, v tomto prípade s ustanovením § 25 písm. a) zákona č. 264/2022 Z. z.

Vzhľadom na obsah podnetov, v rámci ktorých sme zaznamenali námietky ohľadne nezabezpečenia oponentúry postojov či vyjadrení hostí a prítomnosti kritiky na konkrétnych politických predstaviteľov resp. strany, sme sa zamerali na úseky programu, ktoré by sa mohli javiť ako problematické:

- M. Kňažko vyslovil kritiku tým (menovite A. Dankovi či generálnemu prokurátorovi), ktorí sa vraj snažili robiť vlastnú zahraničnú politiku nekorešpondujúcou s hlavnou líniou: „*Rád by som len, to akosi dostal do jednej vety, čo je vlastne koncepcia zahraničnej politiky, politiky podlieha čo najširšiemu konsenzu dohody spoločenskej a politickej a logicky potom nesmie podliehať nejakým volebným obdobiam, preto si predstavte, že za každé volebné obdobie, by sme vyhlásili niekoho iného za susedov alebo iné priority v našej smerovaní, to je absurdné. Čiže, je nevyhnutné, aby to pokračovalo. Nájdu sa však dobrodruhovia, neviem, či ich tu môžem menovať,...*“

Moderátor: „*Môžeme, nech sa páči.*“

M. Kňažko: „*...ktorí to nerešpektujú, či už to bol Danko v minulosti, alebo teraz generálny prokurátor a si myslia, že oni si môžu robiť svoju zahraničnú politiku, čím vážnym spôsobom...*“

Moderátor: „*Osobnú.*“

M. Kňažko: „*...hej, za osobnú, zasahujú do záujmov vlastnej krajiny. A ešte by som rád doplnil, že nebolo jednoduché presadiť toto smerovanie. Tu boli celkom relevantné sily, aj v časti HZDS, aj v časti SNS, ktorí napríklad nechceli počuť slovo NATO, lebo to bolo akosi tabu aj za bolševizmu. No, a potom tu boli zase takí, ktorí si mysleli, že po rozdelení netreba nadviazať na Československo v rámci medzinárodných zmlúv a pokračovania v tejto politike, ale na Slovenský štát...*“

- M. Kňažko, počas porovnávania Slovenska a Dánska, odsúdil konanie tých (menovite spomenul R. Fica), ktorí by mali v súčasnosti podporovať myšlienku vzájomnosti s Ruskom, podliehať ruskej propagande a narúšať západné smerovania krajiny: „*V Dánsku nie sú známe, aby sa konali justičné vraždy, ako u nás v 50-tych rokoch za účasti ruských poradcov, vtedy ešte sovietskych. V Dánsku sa nestriehalo na hranici a stovky ľudí boli povraždení na hraniciach alebo roztrhaní psami. Ja na jednej strane možno chápem tých mladých, ktorí si to nepamätajú a ktorí asi chýbali v škole, alebo to v škole nevyučovali jednoducho, čo je veľmi zlé, ale nechápem tých ľudí, ktorí tým prešli a napriek tomu podliehajú tejto ohyzdnej propagande po všetkých týchto skúsenostiach s Rusmi potom, čo sme vlastne sme, po okupácii v 68. Ak je niekto schopný obhajovať takzvané slovanstvo alebo nejaké bratstvo, alebo nejaký rozvoj, tak musí byť alebo absolútny idiot, alebo bezcharakterný kariérista a mnoho z týchto ľudí, najmä politikov, napríklad Fico, určite nie je hlupák, to znamená, že bude na tej druhej strane, tak musí mať nejaký záujem a ja si myslím, že treba hovoriť veľmi nahlas, pretože títo ľudia dnes naozaj môžu vlastnej krajine, teda nám všetkým a našim deťom veľmi, veľmi ublížiť, ak narušia smerovanie Slovenska a jeho existenciu v západnom svete.*“

P. Demeš pri tom, ako hovoril o údajnej väčšej temperamentnosti Slovákov oproti Čechom, sa zmienil o niekoľkých bývalých lídroch krajiny, s ktorými má mať úplne odlišný pohľad na súčasnú zahraničnú politiku: „*...Na a od fotili sa, urobili si jednu spoločnú fotografiu, na Slovensku takúto fotografiu si neviete ani predstaviť, že by všetci premiéri, že prijali by pozvanie, že by Eduard Heger, aby som to takto, pozval od Vladimíra Mečiara, Jána Čarnogurského a tak ďalej. To je jedna vec. Druhá, keď hovoríme aj o tom, že ako diplomacia*

veľakrát ukotvovala Slovensko a dávala mu stále ten a držala ten pro západný smer, aj keď všelijaké iné odchýlky sa tuto rodili, však tých sme si užili, len vždycky boli okrajové a vládali sme to uhrat', tak v súčasnosti, keby do tohto štúdia prišiel Ján Čarnogurský, premiér, ktorého som bol ministrom, tak s Jánom Čarnogurským sme z dvoch planét, čo sa týka zahraničnej politiky v súčasnosti, ako premiér, bol dobrý premiér. Keby sem prišiel Vladimír Mečiar, u ktorého bol Milan Kňažko ministrom, to je človek z inej planéty, chodí teraz a robí besedy so študentami, keby sme my tam dvaja s ním mali sedieť, tak ako tí študenti by zažili ako dosť asi vášnivé debaty medzi nami a končí to až Robertom Ficom, trojnásobným premiérom, o ktorom sme mysleli, že toto je človek, ktorému je to úplne zrejmé, že Slovensko patrí na západ a musíme robiť všetko pre to, aby sme ľuďom vysvetľovali, ak niekedy túžia o nejakej inej orientácii, no len, Robert Fico sa zľial, čo sa týka jeho úsilia pri formovaní verejného nejakého ponímania, kam patríme skôr s Vladimírom Mečiarom a s Jánom Čarnogurským. Špeciálne, čo sa týka Ukrajiny a toto je, toto my musíme si zobrat', že tie elity strácajú veľakrát zodpovednosť za to, a to nie je, že ľudia sú popletení. Veľakrát elity vstupujú do toho a zmenia ten základný algoritmus, alebo základnú prioritu, alebo základné ukotvenie toho, čo aj Rastó Káčer hovorí: bezpečnosť, teritoriálna integrita a tak ďalej, že tú základnú matematiku oni narúšajú v snahe získať mocenské nejaké postavenie a je to vedomé vykalkulované.“

R. Káčer sa v prípade otázky, či nás Rusko vníma ako zónu vplyvu, povedal v prípade otázky oslobodenia Československa sovietskou armádou nasledovné: „...*My sme tá, tá Varšavská zmluva, to nebolo organizácia toho typu, ako dneska máme Európsku úniu, alebo ako máme NATO a vôbec celé tá téza, ktorá tu sa tak celkom chytila, tou komunistickou propagandou a vzdelávaním, že boli sme oslobodení Sovietskym zväzom. No, áno, fašistov porazil Sovietsky zväz, ale oni nás vnímali ako svoju korisť. Však preboha, keď niekoho oslobodím, tak nevyveziem 15 000 ľudí do gulagu, neorganizujem v tej krajine prevrat, nevráždím tam politické vraždy, neposielam ľudí do Jáchymova a potom ho neprídem v 68-om okupovať...“*

M. Kňažko vo svojom vyjadrení spomenul J. Čarnogurského a V. Mečiara v kontexte zmien ich postojov: „...*No, čiže, vrátil by som sa k tej diplomacii ešte keď sme tu spomínali aj niektoré mená. Viete, ľudia sa menia a vyvíjajú. Niekedy k dobrému, niekedy k zlému. Ja poznám, nebudem menovať schválne teraz, ale poznám ortodoxných komunistov toho najhoršieho typu, z ktorých sa stali demokrati či dokonca disidenti. A poznám zase ľudí, ktorí začínali dobre, Čarnogurský, a dovoľm si na tomto fóre povedať, aj Mečiar, ale skončili tak, ako skončili, úplne niekde inde, takže...“*

M. Kňažko v názore na to, čo môže spôsobovať rozorvanosť a dezorientáciu v tom, kam Slovensko patrí, okrem iného poznamenal: „...*My sme sa nevysporiadali s našou komunistickou minulosťou a tá spočívala predovšetkým v tom, že sa vytvoril pocit ohrozenia a potom boli záchrancovia, ktorí nás zachraňovali a títo novodobí bolševici dnes, ktorí zneužívajú na politickú argumentáciu epidémiu, vojnu na Ukrajine, ohrozenie Ruska, zlých Američanov. To sa stávajú politické argumenty a to je, to by malo byť vlastne tabu pre každého. To by malo byť, to je poškodzovanie...“*

Moderátor: „*Ale nie je.*“

M. Kňažko: „...*krajín. No, bohužiaľ nie je, ale treba na to poukazovať. Ako môže niekoľkonásobný premiér povedať – no, to je vojna Američanov s Rusmi na ukrajinskom území? Čo na to...to nie je naša vojna, čo nás to má čo zaujímať?“*

R. Káčer sa vyjadril, že zahraničná politika sa znova stáva predmetom politického boja, pričom dnešnú situáciu vníma nebezpečnejšie ako tomu bolo v r. 1994: „...*znova zahraničná politika sa stáva predmetom politického boja, čo sme si mysleli, že už nebudeme riešiť, že*

budeme riešiť iné veci, ale stáva sa znovu. Vtedy, vtedy Mečiar urobil, to urobil ešte v 94-tom. Nevie, či to tak viete. Vtedy bol Moravčík minister zahraničných vecí a na vládu išiel materiál, ktorý bol tajný, vypracovala ho iná inštitúcia a bol to taký alternatívny scenár zahraničnej politiky a bol absolútne proruský. bolo to plné mostov a západ zlý a ja neviem čo, bolo to veľmi v tom duchu, ktorý teraz počujeme u Roberta Fica a dobre, tak odmyslíme si tú tradičnú gardistickú náckovskú šarádu, ale ako u vážneho politika, ktorý má top referencie a bol trikrát premiérom, čítal spravodajské informácie. Čiže presne tak, ako hovorí pán Kňazko, to je informovaný človek. Toto to nie je zvérač z Istebnej, ktorý to myslí dobre, len...len o tom nič nevie, jednoducho. No a potom to zaniklo a teraz sa znovu k tomu vraciame, ako k takej karmickej nejakej situácii, lenže dnes je to oveľa nebezpečnejšie, ako to bolo v tom 94-tom....“

Moderátor: „Prečo?“

R. Káčer: „*My by sme si mohli dovoliť takúto poblúznenosť internalít našich politických, keby sme žili v stabilnom svete, keby nehrozilo, že keby na ten blitzkrieg Putinov, tak ako si to takto pred rokom predstavoval, naozaj bol býval úspešný a tá Ukrajina sa bola za niekoľko dní zložila, tak už dneska tu nediskutujeme a boli by sme krajinou vo vojne a obávam sa, že nie Pobaltie a Poľsko by boli ďalší na rane, však oficiálna kremľská propaganda sa tým vôbec netajila, že najskôr denacifikujú, v úvodzovkách, Ukrajinu a potom prídu denacifikovať Európu až po Brusel až po La Manche, až po kanál La Manche. A tam Slovensko bolo najslabším ohnivkom, lebo keď si takto, však spomeňme si na minulý január, čo to bola za zničujúca diskusia, keď sa debatovalo o Slovensko-Americkéj obrannej dohode? Čo to bol za šíalený nezmysel, kedy ja neviem koľko, 25 iných členských krajín NATO pred nami, to bez akejkoľvek diskusie podpísalo, vrátane všetkých našich susedov a tu vznikla tak zničujúca debata s plagátmi o vlastizrade voči tým, ktorí sa správajú zodpovedne voči našej bezpečnosti, čiže to riziko tu je a dneska, okrem teda, tej scény tradičnej, takej tej popletenej nacionalisticko- prorúskej-gardistickej, sa k tomu pripája aj tá marginalizovaná komunistická, postkomunistická scéna. No, ale pripojil sa do toho, bohužiaľ, aj SMER a pripojil sa do toho tým najnechutnejším spôsobom. Pretože, ísť dneska do spojenectva s vojenským agresorom, ktorý ničí susednú krajinu, ktorý ju bombarduje, zabíja a preukazuje ambíciu ísť až po La Manche, jednoducho to je prirovnateľné len k tomu, ako k Ďurčanskému, Tisovi alebo Henleinovi počas 2. svetovej, to sa k ničomu inému nedá prirovnať.*

R. Káčer sa v rámci odpovedi na poslednú otázku moderátora, vyjadril smerom k vládam R. Fica, čo sa týka celkového vývoja nasledovne: „*...My nie sme krajina, kde to ide, proste hore kopcom, ideme komplikovane, hore kopcom, dole kopcom, trápime sa, ekonomicky sme začali zaostávať za ostatnými, vo vzdelávaní zaostávame za ostatnými, sme štát, ktorý má zlý trend, je zle nastavený a keď do tohoto zlého trendu, ktorý ide od tých Ficových vlád a do dneska sa ho nepodarilo zvrátiť zásadne, nepomohol tomu ani covid, ani táto vojna. Keď tento trend bude pokračovať a spojí sa s tým, že by nás to malo vliať, kamsi späť k ruskému vplyvu a k autoritárskym tendenciám iných krajín, tak myslím si, že by to bola totálna katastrofa...“*

P. Demeš v prípade otázky, či má strach o zahranično-politické smerovanie Slovenska, s ohľadom na septembrové voľby v roku 2023, povedal: „*...Myslím si, že to čo sme my s Milanom začali, tak Ivan Korčok s Rasťom tú štafetu nesú úplne, tú no, ten novembrový ideál alebo túžbu mať spravodlivú, normálne spravovanú prosperujúcu krajinu, bezpečnú, že toto je v dobrých rukách a ja by som si priať, aby ľudia ako Ivan Korčok a Rasťo Káčer teraz pred septembrom ukázali, že okrem toho, že zahraničnú politiku robia, že ovplyvňuje aj domácu politiku a tým, ktorí by sa snažili tú krajinu vytrhávať z toho, čo sme spoločne odrobili, tak treba v diskusných reláciách tak, ako to Ivan Korčok s Robertom Ficom ukázal, a ako to ukazuje aj Rasťo Káčer v konfrontácii s inými, bude treba, aby sme teraz tento, až do septembra skôr sa venovali domácej politike a uhrali to tak, aby Slovensko bolo ako to pápež František, keď tu bol u nás povedal, že je to ako jedna báseň.“*

M. Kňažko sa v úplnom závere zmienil o možnom návrate starých čias: „...pretože, majme oči otvorené a pri prvých príznakoch návratu starých čias, či už komunistických alebo ficistických, budme alarmisti a poukážme na to a bráňme sa.“

V programe odzneli názory a hodnotenia, v rámci nich niektoré aj kritické, zo strany hostí, pričom bolo zreteľné, že všetci traja hostia v prípade diskutovanej témy zastávajú podobné prozápadné smerovanie krajiny v rámci štruktúr EÚ a NATO, kladúce dôraz na nespochybňovanie hlavnej línie týchto inštitúcií smerom k rezonujúcej ruskej agresii na Ukrajinu – čo zahŕňa napr. aj potrebu vojenskej pomoci napadnutej krajine. Prítomní hostia predstavovali dlhoročných odborníkov v oblasti diplomacie, ktorí boli pracovne aktívni v počiatočnej budovanej zahraničnej politiky Slovenska v 90. rokoch, teda krátko po zmene režimu, kedy deklarovanou prioritou bolo postupné začlenenie krajiny do západných spoločenstiev ako EÚ a NATO, čo sa neskôr aj uskutočnilo v roku 2004. Diskutovali resp. vyjadrovali sa o členstve Slovenska v medzinárodných štruktúrach z aspektu, že do určitej miery tomu sami prispeli, pričom otvárali a rozvíjali otázku toho, čo momentálne môže z ich pohľadu ohrozovať zahranično-politický konsenzus o danom západnom ukotvení Slovenska. Za rizikové považovali rozpoltenosť obyvateľstva ohľadne vzťahu k Rusku a toho, kam ako krajina vlastne patríme. Vystavovali kritiku názorov a postojev, ktoré by Slovensko mohli prikláňať k Rusku v prípade zahraničnej politiky ako napr. popieranie potreby rúzneho zakročenia a reakcie západu (obranné dohody, vojenská pomoc) voči počínom Ruska v prípade vojny na Ukrajine a ich ďalších aktivít v regióne strednej a východnej Európy.

Kritika týkajúca sa aj niektorých konkrétnych politikov vychádzala z ich už všeobecne známych a viackrát medializovaných postojov vyznačujúcich sa spochybňovaním resp. popieraním hlavnej línie EÚ, ktorá presadzuje sankcie voči Rusku (a ich postupné sprísňovanie), či vojenskej pomoci Ukrajine. Tieto názory nemožno považovať za informácie, s ktorými by verejnosť už nebola konfrontovaná a ktoré častokrát odzneli aj priamo od spomínaných politikov v iných programoch vysielaných v rámci programovej služby vysielateľa. Tým bola podľa nášho názoru naplnená všestrannosť a pluralita názorov.

Vzhľadom na uvedené, ako aj v kontexte rozsahu a charakteru zmieňovanej kritiky v programe a prezentácie názorov, ktoré v nej odzneli sa prikláňame k názoru, že jeho odvysielaním **nedošlo k porušeniu ustanovenia § 25 písm. a) ZMS.**

* * *

II. posúdenie z hľadiska 61 ods. 1 písm. c) ZMS:

Z hľadiska povinnosti vysielateľa **rešpektovať ľudskú dôstojnosť a zabezpečiť aby obsahová služba otvorenou alebo skrytou formou nepodnecovala nenávisť** sme sa vzhľadom na výhrady podávateľov podnetu zamerali na vyjadrenia dotýkajúcich sa Ruska. Podnecovanie nenávisťi v zmysle § 61 ods. 1 písm. c) ZMS nemusí nevyhnutne dosiahnuť intenzitu a naplniť znaky trestného činu podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisťi podľa § 424 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona, avšak napriek tomu môže ísť o porušenie povinnosti rešpektovať ľudskú dôstojnosť podľa § 61 ods. 1 písm. c) ZMS, za ktoré môže byť vysielateľovi uložená sankcia podľa zákona o mediálnych službách. Vysielateľ má za odvysielaný obsah objektívnu zodpovednosť, a preto podmienkou zodpovednosti vysielateľa za podnecovanie nenávisťi otvorenou alebo skrytou formou nie je preukázanie úmyslu.

Podľa dokumentu vypracovaného Úradom vysokého komisára pre ľudské práva OSN, ktorý interpretuje čl. 20 ods. 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach stanovujúci, že zákonom musí byť zakázaná „akákoľvek národná, rasová alebo náboženská

*nenávisť, ktorá predstavuje podnecovanie k diskriminácii, nepriateľstvu alebo násiliu“, - „výraz „**podnecovanie**“ označuje vyhlásenie o národnostných, rasových alebo náboženských skupinách vyvolávajúce bezprostredné nebezpečenstvo diskriminácie, nepriateľstva alebo násilia voči osobám patriacim k týmto skupinám, - výrazy „**nenávisť**“ a „**nepriateľstvo**“ označujú intenzívne a iracionálne pocity odsúdenia, nevraživosti a odporu voči cieľovej skupine“.¹*

V programe sme zaznamenali, predovšetkým z vyjadrení M. Kňazka a R. Káčera, kritické vyjadrenia smerom k Rusku resp. bývalému ZSSR (často zamieňaný s Ruskom – teda najväčšou a najvýznamnejšou bývalou sovietskou republikou zväzu), pričom veľká časť z nich je obsiahnutá vo vyššie uvedených úsekoch programu. Na základe nich, vrátane expresívnejšieho vyjadrenia M. Kňazka: „...*Ja na jednej strane možno chápem tých mladých, ktorí si to nepamätajú a ktorí asi chýbali v škole, alebo to v škole nevyučovali jednoducho, čo je veľmi zlé, ale nechápem tých ľudí, ktorí tým prešli a napriek tomu podliehajú tejto ohyzdnej propagande po všetkých týchto skúsenostiach s Rusmi potom, čo sme vlastne sme, po okupácii v 68. Ak je niekto schopný obhajovať takzvané slovanstvo alebo nejaké bratstvo, alebo nejaký rozvoj, tak musí byť alebo absolútny idiot, alebo bezcharakterný kariérista...*“, si myslíme, že táto kritika sa spája s ruským politickým systémom, ich súčasnou geopolitikou, vojenským ťažením resp. historickými udalosťami, za ktorými stál vtedy vládnucci moskovský režim. Tieto vyjadrenia však svojím charakterom a intenzitou nie sú šírením či podnecovaním nevraživosti voči samotnému ruskému ľudu či voči osobám hlásiacich sa k ruskej národnosti a k ruskej identite. Sám M. Kňazko v rámci relácie povedal aj nasledovné: „...*Tá hrozba tu nepochybne je. Ja by som k tomu čo hovoril Palo Demeš ešte pridal, že my sme predsa len, desaťročia, boli pod ruským vplyvom. Kultúrnym, chvalabohu, ja milujem ruskú kultúru, nebudem to ani menovať všetkých dramatikov, spisovateľov a tak ďalej, ale tá politika je veľmi zradná a my sme sa s ňou nevysporiadali.*“ R. Káčer sa pri rozoberaní histórie dotkol otázky udalostí, ktoré sa odohrali medzi rokmi 1945 – 1989, pričom sa kriticky vyslovil o téze oslobodenia krajiny Sovietskym zväzom, keďže podľa neho z hľadiska dlhšieho povojnového časového úseku, nie je možné hovoriť o oslobodení, a to z rôznych dôvodov (organizovanie štátneho prevratu, posielanie ľudí do gulagov, okupácia v roku 1968). Súčasne ale R. Káčer nespochybnil fakt (naopak to potvrdzoval), že hlavne červená armáda v roku 1945 porazila fašistov – a teda oslobodila krajinu od nacistického režimu. Máme za to, že nedošlo k znevažovaniu pamiatky padlých sovietskych vojakov rôznych národností počas trvania 2. svetovej vojny a z celkového hľadiska nedošlo ani k **porušeniu ustanovenia 61 ods. 1 písm. c) zákona č. 264/2022 Z. z.**

III. posúdenie z hľadiska § 72 ods. 1 a 2 ZMS:

Podávatelia podnetu namietali propagáciu kníh v programe.

Z definície skrytej mediálnej komerčnej komunikácie podľa § 72 ods. 1 ZMS vyplývajú nasledovné kritériá, ktoré **musia byť kumulatívne naplnené** na to, aby mohlo ísť o skrytú mediálnu komerčnú komunikáciu:

- a) zvuková, obrazová alebo audiovizuálna informácia,
- b) informácia priamo alebo nepriamo propaguje tovar, služby, ochrannú známku, obchodné meno, alebo aktivity fyzickej osoby alebo právnickej osoby vykonávajúcej hospodársku činnosť,
- c) je uvedená v rámci programu,
- d) informácia je zámerné využívaná na propagačné účely,
- e) informácia by mohla vzhľadom na svoju povahu viesť verejnosť do omylu o jej podstate.

¹ https://www.ohchr.org/sites/default/files/Rabat_threshold_test.pdf

ZMS ďalej uvádza dispoziatívne kritérium odplatnosti takejto informácie (resp. uskutočňovania takejto informácie za protihodnotu), kedy najmä je možné považovať využívanie informácie na propagačné účely za zámerné.

A)

Skrytá mediálna komerčná komunikácia má byť zvuková, obrazová alebo audiovizuálna informácia. V programe, na jeho konci boli tak ako je zvykom v tejto relácii, vyzvaní hostia, aby uviedli aké knihy priniesli a niečo o nich povedali. V prípade informácií o odporúčaných knihách išlo o informácie v rámci televízneho vysielania, a teda o audiovizuálne informácie. Je nesporné, že odvysielané informácie toto definíčné kritérium naplnili.

B)

Definícia skrytej mediálnej komerčnej komunikácie obsahuje kritérium, podľa ktorého zverejnená informácia „priamo alebo nepriamo propaguje...“, resp. vysielateľ alebo poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie ju „využíva na propagačné účely“. Rada v rámci svojej rozhodovacej činnosti vo viacerých svojich rozhodnutiach prijala záver, že toto kritérium bude naplnené v prípade, že informácia „plní reklamný účel“.

Rada už v minulosti v rámci svojej rozhodovacej činnosti definovala pojem „reklamný účel“ V rozhodnutí č. RP/164/2003 zo dňa 16. 12. 2003 vo veci možného porušenia § 32 ods. 12 ZVR Rada považovala reklamný účel za preukázaný z toho dôvodu, že „*komerčný charakter prezentovaných informácií spočíval v kvalitatívnom hodnotení služieb a tovarov prezentovaných podnikateľských subjektov, čím bol priamo podporovaný ich predmet podnikania*“ resp., že „*uvedením obchodných mien a produktov menovaných spoločností spolu s kvalitatívne pozitívnym hodnotením jednoznačne došlo minimálne k priamej, pripomínajúcej, imidžovej event. uvádzacej propagácii v rámci programu.*“

NS SR k propagačnému účelu vo svojom rozsudku z 29. 10. 2012, sp. zn. 5Sžo/1/2012, uviedol: „*Podstata skrytej mediálnej komerčnej komunikácie spočíva v odvysielaní v rámci programu informácií, ktoré majú propagačný účel, tzn. že adresátovi sa skryto odporúča napr. poskytnutie služby, propaguje sa obchodné meno alebo aktivity spoločnosti, teda ide o prezentáciu majúcu za cieľ komerčne pôsobiť na divákov.*“

V programe odzneli nasledovné informácie týkajúce sa kníh:

Moderátor: „*Ďakujem pekne, páni. Vo veľmi krátkosti, knižky vy máte, ale ste ich zabudli, môžete iba odporučiť v krátkosti (smerom ku Kňažkovi a Káčerovi). Pavol ale, iba ukáž, prosím ťa, ty si doniesol...*“

P. Demeš: „*Ja som doniesol a volá sa to Diplomacia s modrým golierom, my sme sa nedohodli, ale všetci traja máme modrý golier...*“ (P. Demeš drží v rukách knihu s tmavým obalom)

R. Káčer: „*A nezvyknem mávať modrú košeľu...*“

P. Demeš: „*...autorom je Miroslav Mojžita, ktorý...všetci traja sme spolupracovali a všetkým trom nám radil. Nedávno vydal túto knižku, je to taký prierez jeho diplomatickým pôsobením. Jeden z krstných otcov bol aj Rastislav Káčer.*“

Moderátor: „*Ďakujem pekne. Milan Kňažko, vy máte knihu...*“

M. Kňažko: „*Mám knihu dole v aute, volá sa S otvorenými očami, nie náhodou, pretože, majme oči otvorené a pri prvých príznakoch návratu starých čias, či už komunistických alebo ficistických, budme alarmisti a poukážme na to a bráňme sa.*“

Moderátor: „*Ďakujem pekne, Rast'o Káčer..*“

R. Káčer: „Ja by som odporučil jednu, nemám ju so sebou, mám ju o sebou v telefóne a v iPade, pretože čítam z iPadu a napísal ju Moisés Naím, venezuelský profesor a bývalý politik, volá sa Revenge of Power a myslím si, že vyšlo to aj už v slovenskom preklade Pomsta moci a táto kniha dáva veľmi dobré porozumenie a vysvetľuje, že čo to je tá zbesilosť toho dnešného sveta. Prečo ten populizmus a tieto klamstvá sú v politike tak úspešné. Je to veľmi, veľmi inšpiratívne čítanie.“

Moderátor: „Veľmi pekne ďakujem. Knižky sú pre vás, odporúčania sú takisto. Tie, ktoré sa sem nedostali, sa sem dostanú. Všetky sú určené pre divákov a diváčky, ktoré nás sledovali. Dnešnými hosťami bol minister zahraničných vecí, Rastislav Káčer. Ďakujem Rast'o, že si prišiel.“

Pri skúmaní možného **propagačného účelu** odvysielania predmetných informácií v rámci uvedeného programu je potrebné zohľadniť spôsob spracovania v programe prezentovaných informácií, teda, či pri ich prezentovaní v programe prevládala zložka informačná alebo zložka propagačná.

Z uvedených častí relácie vyplýva, že hostia v závere relácie v krátkosti predstavili knihy, ktoré mali priniesť a ktoré odporúčajú divákovi programu k prečítaniu. Hostia v prípade svojich odporúčaní uviedli základné informácie o knihách - meno autora a téma knihy (v prípade M. Kňažka išlo o jeho vlastné dielo).

Nazdávame sa, že rozsah a charakter týchto informácií v rámci kontextu, v ktorom odzneli, bol skôr informačný ako propagačný. Podľa nášho názoru tak nedošlo k naplneniu tohto kritéria.

C)

Aby išlo o skrytú mediálnu komerčnú komunikáciu, musí byť informácia odvysielaná v rámci programu. Informácie o odporúčaných knihách sa vyskytli 07. 03. 2023 v rámci programu *Večera s Havranom*, kritérium považujeme za naplnené.

D)

Aby išlo o skrytú mediálnu komerčnú komunikáciu, musí byť propagačná informácia vysielateľom **zámerné využívaná na propagačné účely**. Podľa druhej vety predmetného ustanovenia sa informácia považuje za zámernú najmä vtedy, ak sa uskutočňuje za odplatu alebo za inú protihodnotu. Nejedná sa však o jedinú možnosť, kedy je propagačná informácia použitá zámerné. Rada za zámerné považuje **najmä** uvedenie propagačnej informácie v programe, ktorý je redakčne zostavovaný dopredu a vysielateľ tak musel mať dopredu vedomosť o jeho obsahu. Program *Večera s Havranom* je programom zostavovaným dopredu, nazdávame sa tak, že došlo k naplneniu tohto kritéria.

E)

Poslednou a nevyhnutnou podmienkou na to, aby propagačná informácia mohla byť klasifikovaná ako skrytá mediálna komerčná komunikácia, je **možnosť uvedenia verejnosti do omylu o podstate tejto informácie**, a to vzhľadom na jej povahu. Pri skrytej mediálnej komerčnej komunikácii je možnosť uvedenia diváka, resp. poslucháča do omylu obsiahnutá v samotnej podstate informácie využívannej na propagačný účel. Je to dané tým, že táto informácia sa vyskytne v rámci programu, o ktorom divák, resp. poslucháč nemôže vedieť, že sa v ňom takéto informácie budú nachádzať. Vzhľadom na to, že súčasťou vydania relácie *Večera s Havranom* býva pravidelne v jeho závere časť, keď hostia prezentujú knižné publikácie, ktoré ich oslovili alebo ktoré sami napísali, a tiež v vzhľadom na skutočnosť, že v predmetnej monitorovanej časti programu sa nepreukázal propagačný účel pri prezentácii kníh, sme toho názoru, že kritérium nebolo naplnené.

Na základe uvedeného sa domnievame, že nedošlo k naplneniu všetkých kritérií skrytej mediálnej komerčnej komunikácie podľa § 72 ods. 1 ZMS, t.j. nedošlo k porušeniu § 72 ods. 2 ZMS.

ZÁVER:

Na základe uvedeného sme toho názoru, že vysielateľ programovej služby Dvojka odvysielaním relácie *Večera s Havranom* dňa 7. 3. 2023 neporušil ustanovenia §§ 25 písm. a), 61 ods. 1 písm. c), ani 72 ZMS.

Podnety na preverenie navrhujeme posúdiť ako **neopodstatnené**.

Prepis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2023/00514)

Monitorované vysielanie: Večera s Havranom

Deň vysielania: 7. 3. 2023

Čas vysielania: cca 22:03 h

Označenie podľa JSO: 12

- časový kód cca:

21:59:52 začiatok monitorovaného záznamu

- prebiehajúci program *Hlas slobody: príbeh feminizmu* 12

- koniec programu *Hlas slobody: príbeh feminizmu* 12

- upútavkový blok (*Majstri prežitia, Národné parky Slovenska, Trochu inak s Adelou* 12)

- zvukovo-obrazový predel

22:03:12 začiatok programu *Večera s Havranom* 12

Podtitul *Hrozí Slovensku zmena zahraničnej orientácie?*

Moderátor: „Dobrý večer, vážené diváčky, vážení diváci, doteraz v takzvanej diplomatickej komunite medzi veľvyslancami, profesionálnymi diplomatmi na Slovensku, aj našimi inštitúciami, štátnymi a mnohými politikmi panovala zhoda o tom, aké je smerovanie zahranično-politické Slovenskej republiky, akým spôsobom sa udržiava naprieč garnitúrami politickými, straníckymi neustály zahranično-politický konsenzus, ktorý v skutočnosti potvrdzuje iba to, že Slovensko je od 89-teho súčasťou západného sveta, aj keď to bolo častokrát ohrozené až takmer vykoľajené. A dnes sa zdá, že sa na Slovensku objavuje nová generácia politikov, alebo ľudí, ktorí by chceli byť politikmi, a ktorí hovoria, že toto smerovanie nie je dobré. Budeme teda diskutovať o tom, čo to vlastne znamená, zahranično-politický konsenzus, akým spôsobom sa prejavil, čo sa na Slovensku podarilo presadiť a napokon sa pozrieme aj na to, čo by to znamenalo, keby táto dohoda o zahraničnom smerovaní a o zahraničných vzťahoch privilegovaných Slovenskej republiky padla, a do akej situácie by sme sa v prípade takejto zásadnej zmeny dostali a mojimi dnešnými hosťami sú preto všetko profesionálni, bývalí a súčasní slovenskí diplomati a šéfovia diplomacie. Po mojej ľavej strane sedí pán Rastislav Káčer, ktorý je súčasným šéfom diplomacie, minister zahraničných vecí. Ďakujem pekne Rasťo, že si prišiel.“

R. Káčer: „Ďakujem za pozvanie, dobrý deň, prajem.“

Moderátor: „Po pravej strane, Milan Kňazko, ktorý má celú túto diplomatickú kontinuitu do istej miery na svedomí, ďakujem pekne takisto, že ste prišli, dobrý večer.“

M. Kňazko: „Ďakujem za pozvanie, dobrý večer.“

Moderátor: „A celkom vľavo, Pavol Demeš, ktorý myšlienku kontinuity konsenzu konsolidoval celé desaťročia a takisto bol významným šéfom slovenskej diplomacie. Ďakujem pekne, Pavol, takisto, že si prišiel.“

P. Demeš: „Ďakujem za pozvanie.“

Moderátor: „A prvá otázka pre vás, je spoločná, ako vlastne, a je to už taká spomienková otázka, ako vlastne diplomatická a politická komunita prišla k tomu, že tento typ konsenzu a tento typ zahraničnopolitickej orientácie na západné štruktúry, integrácia do NATO, integrácia do EÚ, ale aj do ďalších organizácií OECD, o ktorých možno verejnosť až tak veľmi nevie, je

vlastne tou najlepšou možnou cestou po 89-tom roku. A, Milan Kňažko, začnem Vami, pretože vy ste boli úplne od počiatku pri tom, nech sa páči. “

M. Kňažko: „No, začalo to, pokiaľ ide o prvé medzinárodné kontakty Slovenska, na jeseň roku 90, bezprostredne po voľbách. Ja som vtedy bol minister bez kresla, mal som na starosti koordináciu medzi federálnou vládou a národnou vládou, čiže chodil som do Prahy na zasadnutia, snažil som sa informovať, čo tam prebiehalo, ako prebiehalo a súčasne som bol teda minister a jediný zamestnanec svojho ministerstva. Keďže na tribúne som nespočetnekrát povedal, Slovensko vstúpi do Európy, a tak som sa trochu dovedel v tej oblasti, a zistil som, že existuje čosi ako združenie európskych regiónov a súčasne som zistil, že na úrade vlády, kde som vtedy sedel v dvoch kanceláriách, existuje Zahraničný odbor Úradu vlády. Vtedy to istý, pán Jančár, viedol a s pánom Mihókom, tak som ich oslovil, diskutovali sme o tom, a v súvislosti s týmto združením európskych regiónov sme zistili, že Slovensko vlastne z hľadiska medzinárodného práva ako druhý územný celok po štáte, ktorý má isté volené orgány, spĺňa všetky kritéria európskeho regiónu. No a začali sme nadväzovať kontakty flámsko, valónsko, bavorsko, francúzske regióny a mnohé iné regióny, regióny v Európe. No, ja teraz to prebehnem veľmi stručne. Potom sme z istých dôvodov, ja som teda odišiel do opozície a moju funkciu ministra medzinárodných vzťahov prebral Palo Demeš. No a keď som sa potom znovu vrátil po voľbách v roku 92 a zistil som v októbri, že je nevyhnutné, že príde k rozdeleniu Československa, tak som začal vytvárať podmienky pre skutočné Ministerstvo zahraničných vecí. Prijal som niekoľko postgraduálnych adeptov z takzvaného Rybárikovho inštitútu, medzi nimi bol aj pán Káčer, bol aj pán Korčok a zdá sa, že v niektorých prípadoch sme mali veľmi šťastnú ruku a začali sme robiť zahraničnú politiku. No, a pri tvorbe, vlastne prvej tvorbe, realizácie koncepcie zahraničnej politiky, a pretože to bolo v čase vzniku vlastne nového štátu a neboli sme jediní, v tom čase, bolo potreba istú stabilizáciu v regióne, v širšom slova zmysle, a preto sme za jednu z dominantných priorít považovali susedské vzťahy a integráciu do Európy v zmysle ekonomickom, politickom i bezpečnostnom. Boli tam veľké problémy, ale o tom by som možno začal o tom hovoriť do detailov neskôr. “

Moderátor: „Pavol, nech sa páči, už aj vlastne Milan Kňažko povedal, že ty si prebral túto funkciu vo veľmi turbulentnom období, vo veľmi. “

P. Demeš: „Áno, bolo to...ja som mal 35 rokov vtedy a to boli doby, kedy človek nerátal, že vôbec do takýchto funkcií sa dostaneme, no ale, samozrejme tá snaha bola o tom etablovať Slovensko na medzinárodnej scéne, vtedy v rámci federácie, čiže robili sme, čo sme ústavou mali možnosť robiť. No ale, snažili sme sa budovať profesionálny aparát, do ktorého som postupne prijímal ľudí aj z federálneho ministerstva zahraničných vecí, ktorí rozumeli tým technickým diplomatickým veciam. No a tá otázka, ale tá kľúčová nie je ani tak inštitučná, ale predovšetkým orientácia krajiny, ako si to sformuloval, treba si uvedomiť, že ten základný ťah spoločenský bol vstúpiť do Európy, naspäť do Európy a to bola taká civilizačná výzva. To nebolo, že geografia, ale že my chceme patriť na západ. Zrušila sa povinná ruština na školách a začali sme sa učiť angličtinu. Sme sem množstvo ľudí učiteľov potrebovali, prijali sme mnohých tých čerstvých diplomatov, ktorí sa začali učiť už u nás, ako už bolo spomínané - Rastislav Káčer, Ivan Korčok, Ján Orlovský a ďalší. No, a zároveň to bola doba, kedy odsun sovietskych alebo ruských vojsk, ktorý riadil Michael Kocáb s generálom Nad'ovičom, bolo úplne jasné, že my patríme do iného civilizačného, alebo celý ten ťah je, že chceme byť súčasťou Európskej únie a NATO a po rozdelení štátu, kedy som začal robiť ako poradca pre zahraničnú politiku Michala Kováča, tak to bolo úplne jednoznačné, všetky zahraničnopolitická stratégia, koncepcia, ktorú prijala vláda Vladimíra Mečiara bola, že Slovensko chce vstúpiť do EÚ a NATO. No, a prezident pre to robil obrovský kus práce a to, že sa nám to začalo zadrhávať, nesúviselo s tým, že by sa menila koncepcia alebo nálady v spoločnosti, ale politika Vladimíra Mečiara. Že mečiarizmus, ako štýl politiky bol nekompatibilný s tým, čo Európska únia a NATO reprezentovali. Takže tá perióda od roku 93 do 98, za 5 rokov sa vystriedalo 6 ministrov

zahraničných vecí. Prvého vyhodil Mečiar Milana Kňažka, a potom nasledovala tá perióda obmien, čiže, tí ministri...“

M. Kňažko: *„Prepáč, tu ti možno len trošku na chvíľku skočím do reči, pretože rok 93-98 je tak trošku nepresné v tom zmysle...“*

P. Demeš: *„Moravčikova vláda..“*

M. Kňažko: *„...že v 94-tom sme odvolali Mečiara nastúpila Moravčiková vláda...“*

P. Demeš: *„Na pár mesiacov..“*

M. Kňažko: *„...áno, ja som vtedy sa snažil, aj sa mi to podarilo, Kukana priviesť na Slovensko, ktorý sa stal ministrom zahraničných vecí, čiže nemožno povedať, že v roku 94 pokračoval akýsi mečiarizmus...definitívne 94, 98, kde povedal Mečiar, keď nás nebudú chcieť na západ, pôjdeme na východ.“*

Moderátor: *„Ja by som zastavil pri tejto vete, lebo ona je kľúčová, Rastó, ty si to ako vnímal?“*

R. Káčer: *„Ja viem o tom všetko, poviem vám pravdu...“*

Moderátor: *„Tak, nech sa páči.“*

R. Káčer: *„...pretože ja som bol ten robotník, v tej modrej košeli a vtedy, keď sa písala prvá koncepcia zahraničnej politiky, sa začala písať koncom roka v decembri, a v januári sa finalizovala, keby ste ten starý file našli a pozriete si do properties file, tak tam zistíte, že bol napísaný na computeri pracovník číslo 810 na Stromovej, v ktorej sme sedeli ja, Peter Javorčík a Paľo Zatlkaj, písali sme tú koncepciu mi vtedy, na nape a poznám veľmi presne celú diskusiu okolo toho, ktorá tam viedla a tá koncepcia bola jednoznačná. Opierala sa o veľmi jednoduchú logiku, v tom duchu ako Palo, ale vrátim sa potom k tej perióde, Moravčík, Kukan a tým prechodom, pretože tam sa udiali niektoré zásadné veci, o ktorých sa možno ani nevie, neboli verejné, ale na začiatku to uvažovanie bolo hrozne jednoduché. To, že zvyknem hovoriť, že aj v súkromných vzťahoch aj v spoločenských vzťahov je najlepšie, keď dokážeme nájsť takú opciiu, kedy sa spojí láska a rozum, kedy to emočné a to pragmatické dokáže ísť ruka v ruke. A pre Slovensko, zahranično-politicky môžete robiť len napríklad čisto pragmatické rozhodnutia, keď sa dostanete do takej situácii. Niekedy emočné asi nie, ale tu sa podarilo to emočné...to, tá láska je v tom, že sme sa vracali do kultúrneho priestoru, ktorý je náš, je 1000 rokov náš, pretože západ je definovaný tým, respektíve, kedy môžeme povedať, že Slovensko sa stalo, Slováci sa stali súčasťou západu? Keď sme akceptovali vatikánsky rid, kedy sme prijali vatikánsku liturgiu, kedy Svätý Štefan si zobral Gizelu Bavorskú a urobil strategické spojenectvo s Bavormi, a odvtedy až do roku 1948 sme kontinuálne boli súčasťou politického západu. Západne geografia, je to politický koncept, ktorý sa opiera o západné kresťanstvo, katolicizmus, protestantizmus, židovstvo, ktorý sa opiera o hlavné filozofické prúdy, ktoré tu boli narodené, renesancia, humanizmus, francúzska revolúcia a ja neviem čo. To je politický koncept západu. No, a to pragmatické v tom bolo veľmi jednoduché, pretože, od koho si beriete model, s kým sa chcete tak kamarátiť? No s tými lúzrami, alebo s tými prepadákami, alebo s tými, ktorí vám idú príkladom dobrého vládnutia, demokratických procesov, ekonomickej prosperity, vyspelosti všeobecnej. Takže tá voľba skutočne bola návrat k emócií, návrh k tej láske, ktorá bola naša, z ktorej nás na 40 rokov komunista vytrhol a tá pragmatická voľba bola jednoduchá.“*

Moderátor: *„A napriek tomu, po tomto prvom kole môžeme povedať, že nie je to tak úplne všetkým jasné na Slovensku, stále akoby vracia sa aj stará husáková opcia, že Slovensko by mohlo byť dokonca súčasťou Sovietskeho zväzu, ako bol býval hovoril v jednej legende, že údajne ponúkol Slovensko Stalinovi, ale vrátim sa k inej otázke, a to je to, prečo ste tu. Ako je možné, keď sa pozriete na iné ministerstvá, na energetiku, pozriete sa na kultúru, nikde inde neexistuje vlastne taká silná, aj personálna, aj ideová kontinuita, ako v diplomacii. Ako to vysvetlíte?“*

P. Demeš: *„Si myslím, že tá, že pojem zahranično-politická komunita na Slovensku, má aj obsah, a aj obsadenie, že tu, keď si pozriete, tak mi od, cez Milana, mňa až po súčasného šéfa*

diplomacie, my sa máme v úcte, stretávame sa, raz žijeme v takej alebo onakej profesii, ale ako keby sme si odovzdávali štafetu, na jednej strane a na druhej, všetci takmer na tých zopár, ktorí sa v tej turbulentnej mečiarovskej perióde menili, tak my všetci, keď je nejaké výročie, tak sa vieme zísť a cítime sa spolu dobre a ani jeden z nás neuhol z toho hlavného civilizačného hodnotového ťahu a zároveň len jednu drobnosť ešte, že okrem oficiálnych štruktúr ministerstva, vznikli aj Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, GLOBSEC. Čiže, tu je aj komunita širšia, ako len je tá vládna, a zároveň v tej spoločnosti udržia, že diplomacia jej remeslo, ktoré majú robiť ľudia, ktorí tomu rozumejú a to ministerstvo, si myslím, za tých 30 rokov, keď sa na neho pozrieme, tak odviedlo profesionálnu prácu.“

Moderátor: „Ja, Milan Kňažko, asi chcete..“

M. Kňažko: „Rád by som len, to akosi dostal do jednej vety, čo je vlastne koncepcia zahraničnej politiky, politiky podlieha čo najširšiemu konsenzu dohody spoločenskej a politickej a logicky potom nesmie podliehať nejakým volebným obdobiam, preto si predstavte, že za každé volebné obdobie, by sme vyhlásili niekoho iného za susedov alebo iné priority v našej smerovaní, to je absurdné. Čiže, je nevyhnutné, aby to pokračovalo. Nájdu sa však dobrodruhovia, neviem, či ich tu môžem menovať...“

Moderátor: „Môžeme, nech sa páči.“

M. Kňažko: „...ktorí to nerešpektujú, či už to bol Danko v minulosti, alebo teraz generálny prokurátor a si myslia, že oni si môžu robiť svoju zahraničnú politiku, čím vážnym spôsobom...“

Moderátor: „Osobnú.“

M. Kňažko: „...hej, za osobnú, zasahujú do záujmov vlastnej krajiny. A ešte by som rád doplnil, že nebolo jednoduché presadiť toto smerovanie. Tu boli celkom relevantné sily, aj v časti HZDS, aj v časti SNS, ktorí napríklad nechceli počuť slovo NATO, lebo to bolo akosi tabu aj za bolševizmu. No, a potom tu boli zase takí, ktorí si mysleli, že po rozdelení netreba nadviazať na Československo v rámci medzinárodných zmlúv a pokračovania v tejto politike, ale na Slovenský štát. Keby ste si napríklad zobrali hlasovanie o tom, že či bude výročie Slovenského národného povstania štátnym sviatkom, alebo nie, na jeseň roku 92, boli by ste veľmi prekvapení, kto všetko hlasoval proti tomu, aby to bol štátny sviatok.“

Moderátor: „Alebo bol návrh na Deň národného zmierenia...“

M. Kňažko: „...alebo, napríklad, napísali list ešte v roku...“

Moderátor: „Ako si to predstavovali, nadviazať na zahraničnú politiku Slovenského štátu?“

M. Kňažko: „No, to by bola tragédia.“

R. Káčer: (Nezrozumiteľné, prekryté ústa rukou)

Moderátor: „Alebo bezvízový styk s Argentínou, nie? To aby sa uľahčilo...“

M. Kňažko: „O tom by sa dalo dlhšie hovoriť, ale však...“

R. Káčer: „Jedna vec je k tomu ešte, k týmto dvom, nech to premostím nejako dokopy. Totiž, keby sme oddelili všetky funkcie štátu, keby sme si urobili hierarchiu, že načo vlastne ten štát máme? A povedali si, že preto, preto, preto, preto, tak na vrchu toho preto, preto, je jedna vec. To všetko ostatné, keby sme zabudli, tak je, že štát sa má starať o suverenitu, teritoriálnu integritu a bezpečnosť krajiny. To je tá úplná esencia, keď všetko ostatné oholím a odhodím do koša. A v tomto je to jednoduché, pretože diplomacia je jeden z hlavných pilierov, ako toto štát realizuje, čiže to je tá esencia štátu, ku tomu na podporu má ozbrojené sily, má spravodajské služby a iné strategické služby v štáte, ale tie sú podriadené politickému rozhodovaniu a tomuto konsenzu, že o čom ten štát je, odkiaľ sme prišli, kde sme a kam kráčame a toto v normálnych krajinách, a znova sa vrátim k tej pragmatičnosti tej voľby, o ktorej sme hovorili, každá normálna vyspelá krajina sa opiera o to, že toto vieme, o tomto sa nemusíme dohadovať a potom sa bavme o sociálnej politike, zdravotníctve, kultúrnej, daniach a ja neviem čom všetkom, ale nespochybujeme si, nezačneme si ten dom rozoberať od spodku od jeho základu, lebo to nejde.“

Moderátor: „Od 89-teho, Milan Kňažko to teraz opäť pripomenul, tu boli pokusy, niektoré iba rétorické, niektoré folklórne, anekdotické, ale niektoré veľmi vážne, odpútať Slovensko zo

štruktúr kultúrneho a politického západu. Uh, vymýšľali sa tu teórie mostov, neutrality, bolo tu veľa rôznych takých návrhov, ktoré možno zapadli, ale dnes v tejto dobe sa zrazu vynárajú. Častokrát sú dokonca ešte tí istí ľudia, ktorí, o ktorých sme si mysleli, že už sa neobjavia, vrátili sa dopredu na scénu. Mám takú otázku pre vás troch. Dánsko je krajina, ktorá je veľkosťou aj počtom obyvateľov veľmi podobná Slovensku, v mnohých ohľadoch. Je ich okolo 5 miliónov. Dánsko je krajina, ktorej zahranično-politickú orientáciu nikto nikdy nespochybňoval, a ani vo vnútri dánskej spoločnosti neexistujú relevantné politické sily, ktoré by sa snažili Dánsko vytrhnúť zo svojho prirodzeného politického a kultúrneho prostredia západu. Prečo je Slovensko neustále pod týmto tlakom? Prečo vlastne 30, alebo už viac ako 30 rokov diskutujeme o tom, že zahranično-politická slovenská orientácia tejto krajiny môže byť v jednej chvíli niekým vážnym spôsobom ohrozená alebo zničená“

M. Kňažko: „Ak dovoľíte...“

Moderátor: „Nech sa páči.“

M. Kňažko: „...v Dánsku nepoznajú ten smutný experiment budovania socializmu. To je veľmi dôležité, Dánsko nikdy nepatrilo do sféry podriadených krajín, Dánsko nikdy nebolo obkolesené ostnatým drôtom, aby ochránilo svoju krajinu pred zahraničnými imperialistami, ktorí by ju chceli poškodiť, však? V Dánsku nie sú známe, aby sa konali justičné vraždy, ako u nás v 50-tych rokoch za účasti ruských poradcov, vtedy ešte sovietskych. V Dánsku sa nestrielalo na hranici a stovky ľudí boli povraždení na hraniciach alebo roztrhaní psami. Ja na jednej strane možno chápem tých mladých, ktorí si to nepamätajú a ktorí asi chýbali v škole, alebo to v škole nevyučovali jednoducho, čo je veľmi zlé, ale nechápem tých ľudí, ktorí tým prešli a napriek tomu podliehajú tejto ohyzdnej propagande po všetkých týchto skúsenostiach s Rusmi potom, čo sme vlastne sme, po okupácii v 68. Ak je niekto schopný obhajovať takzvané slovanstvo alebo nejaké bratstvo, alebo nejaký rozvoj, tak musí byť alebo absolútny idiot, alebo bezcharakterný kariérista a mnoho z týchto ľudí, najmä politikov, napríklad Fico, určite nie je hlupák, to znamená, že bude na tej druhej strane, tak musí mať nejaký záujem a ja si myslím, že treba hovoriť veľmi nahlas, pretože títo ľudia dnes naozaj môžu vlastnej krajine, teda nám všetkým a našim deťom veľmi, veľmi ublížiť, ak narušia smerovanie Slovenska a jeho existenciu v západnom svete.“

Moderátor: „Ale vrátim sa k tej otázke...“

P. Demeš: „Ja sa pokúsím na ňu odpovedať a vezmem tú výzvu, že Dánsko a Slovensko...“

Moderátor: „Môže to byť aj iná, podobná...“

P. Demeš: „Môže byť iná, ale úplne kludne...Dánsko má kontinuitu štátu, štátnosti vyše 800 rokov. Keď sa pozrieš, že kráľovná Dánska, tak každý v dánsku vie, že teraz je ona kráľovná-Margaréta a predtým boli títo králi a vedia 800 rokov, kto je Dán. Keď sa pozrieš, kto je Slovák, toto má 30 rokov štát, my máme 30 rokov náš vlastný štát, ktorý ešte celá mytológia toho, kto sme, či uhorské dejiny sú naše, či rakúsko-uhorské dejiny sú naše, teraz zisťujeme, či Mária Terézia je naša, alebo nie je naša a podobne. Skrátka toto je úplne mladý štát, ktorý si buduje elementárne základy štátnosti a štátneho povedomia. Keď si pozrieš preambulu ústavy, rodného listu, my nadväzujeme na Veľkú Moravu a Cyrila... cyrilo-metodské dedičstvo. Keby si urobil bežný test na ulici, čo vieme o Veľkej Morave, a čo vieme o Cyrilovi a Metodovi, tak väčšinou ľudia vypovedia dve-tri vety a nerozumia, to nie je zvnútornená vec. Čiže, prvá zásadná vec je vzťah k dejinám a geografii. V chrámoch a kostoloch je zapísané sú dejiny najľahšie, keď si pozrieš denominačne, ako je Slovensko rozdelené, my máme 560 grécko-katolíckych kostolov, skoro všetky sú v prešovskom a košickom, čiže byzantský rítus je...skrátka, my máme, my sme na priesečníku východu a západu, to si...tá geografia dánska je iná ako je naša, a u nás aj sentiment a návязnosť na to, čo je hlbšie do dejín, a zároveň ten sovietsky vplyv a ruské operácie hybridné, že tu majú väčší zásah, je daný aj tým, že preda je tu veľký sentiment aj voči tej perióde socializmu, o ktorej mnohí si myslia, že pomohlo v modernizácii Slovenskej republiky,

a práve preto komunikovať, či už s mladou generáciou to, že aké sú naše dejiny, kam patríme a nie, je oveľa zložitejšie, ako v Dánsku.“

R. Káčer: „*Absolútne. To, odtiaľ to začína, tam toto končí medzitým, pretože...*“

Moderátor: „*Problém ako nekonsolidovanej štátnosti alebo sebavedomia?*“

R. Káčer: „*...je to problém nášho sebavedomia, nášho vnútorného vedomia, pretože my skutočne sme vyrástli spolu s Maďarmi v jednom kráľovstve a to bol dobrý vzťah, pretože mnohí si málo uvedomujú, my nie sme...nie s Čechmi sme vyrástli, ani s inými slovanskými národmi a z tej zmesi protoslovanských národov za Veľkej Moravy, lebo tam sa nedá hovoriť o Čechoch, Slovákoch a ja neviem kom, plynulá zmes slovanských nárečí...tá slovenčina a Slováci ako moderný národ sa vykryštalizovali vo vzťahu s Maďarmi a máme taký hlúpy mýtus toho tisícročného útlaku, ale keby to bol tisícročný útlak, tak Slováci neexistujú. Lenže my tým, že nastúpila po vyrovnaní v 67 tvrdá maďarizácia, tak sme si taký sebaobrane vytvorili, takýto mýtus, a keďže sme nevedeli tie elity si nijakým spôsobom prisvojiť, tak sme si začali budovať taký ten imidž takých tých horských ľudí, takých tých čistých pastierov, takých, že to, že to slovenské je to, čo nemá so štátom nič spoločné, a to po prvé, nám zobralo sebavedomie, lebo cítili sme hendikep voči ostatným a máme sa problém prihlásiť k tej spoločnej histórii a dáva nám to taký punc nekonečného rebelstva, ale aj neschopnosti. Viete, pri čom to cítite? Naposledy som to strašne cítil, keď som bol pri inauguračnej omši nového českého primasa nedávno a musím povedať, že...alebo pri odovzdávaní českých štátnych vyznamenaní. A cítite už len ten rozdiel medzi Bratislavou a Prahou, že už len ten návyk na tie ceremónie, ako to viete urobiť, s akou dôstojnosťou, s akou dôslednosťou a s akou gráciou, tak tak cítite obrovský rozdiel a to nevravíme o Dánsku, alebo nevravíme o britských kráľovských, čiže my máme, ale ešte máme navrch jeden ďalší hendikep v tomto, pretože máme tu taký spor, že či sme naozaj ten západ alebo nie sme. S Arpádcom Soltészom sme mali takú výmenu v tomto. On tvrdí, že nie sme, ja tvrdím, že sme, ale máme navrch hendikep k tomuto tej štátnosti, že tu po vyplundrovaní Tatármi v 13-tom storočí, kedy naozaj bola vymlátená veľká časť populácie, prišiel krátke obdobie konsolidácie a nejakého rozvoja a na to tu prišla vlastne okupácia ....mmm....“*

Moderátor: „*Turecká, osmanská..*“

R. Káčer: „*...tak, osmanská, to je presnejšie osmanská okupácia, ktorá odblokovala vlastne tú uhorskú časť od tých hlavných prúdov, ktoré Európu redefinovali a k nám prišli z 200-ročným omeškaním a to sú práve tie modernistické prúdy a paradox je, že to 200-ročné omeškanie my dodneska cítime, bohužiaľ, v tej spoločnosti...*“

Moderátor: „*Ale, asi aj Maďarsko ho cíti..*“

R. Káčer: „*...no, samozrejme...*“

Moderátor: „*...lebo tá periférnosť...*“

R. Káčer: „*...preto to dneska vidíme, akúsi osudovú očarovanosť, takým malým diktátorom panónskym je to tak, no...*“

M. Kňazko: „*Ja by som to možno doplnil, čo ste teraz hovorili, o takú anekdotu, dneska ja by som ju nazval, pretože mnoho, by som povedal, dokonca vrstiev alebo ľudí akosi sa nestotožnilo s tým, že máme štát, nemajú ho radi, nenávidia dokonca, lebo údajne štát sa bude rozvíjať na takých ideách, na akých niekedy vznikol. A keďže vznikol v súčasnosti, samozrejme, s Vladimírom Mečiarom, tak už je to ako navždy dané. To je to...kolosálna hlúposť, pretože čas je rozhodca a ten rozhodol, že máme všetky šance, a že štát nebude taký, na akých ideách vznikol, ale na tom, kto bude na čele tohto štátu, ako my všetci budeme prispievať k tomu, aby sa vyvíjal...*“

R. Káčer: „*My všetci, správne povedané, my všetci.*“

M. Kňazko: „*...aby sa vyvíjal tým správnym smerom. To je....predstavte si, že by nejaká časť Američanov, aby sme si to priblížili, a v tom je tá anekdota, nenávidelo Ameriku, nemalo radi, lebo veď, tam oni strieľali Indiánov, nie? Je to tak a zaviedli otrokársku spoločnosť. No, to je niečo tak absurdné, že sa na to takto...a je to rozšírené. Píše sa o tom dokonca i v médiách,*

takzvaných mienkotvorných. Ja som z toho šokovaný, že koľko rokov bude treba, aby si takú jednoduchú anekdotu ľudia uvedomili...“

R. Káčer: *„Len či budeme mať čas, či 3 roky budeme mať.“*

M. Kňažko: *„Tak. Je to vlastne zlý vtíp, toto, čo sa odohráva.“*

Moderátor: *„Palo Demeš.“*

P. Demeš: *„Len, ja dva prvky o našej, keď hovoríme o dejinách a geografia, ešte k tomu treba dodať aj našu mentalitu. My sme oveľa viacej vášniví, premotívneli...“*

R. Káčer: *„Taliani severu.“*

P. Demeš: *„...že, keď si, teraz jak bolo 30-te výročie Českej a Slovenskej republiky, a keď som videl fotografiu, že Petr Fiala, súčasný český premiér, pozval všetkých premiérov. Na a odľotili sa, urobili si jednu spoločnú fotografiu, na Slovensku takúto fotografiu si neviete ani predstaviť, že by všetci premiéri, že prijali by pozvanie, že by Eduard Heger, aby som to takto, pozval od Vladimíra Mečiara, Jána Čarnogurského a tak ďalej. To je jedna vec. Druhá, keď hovoríme aj o tom, že ako diplomacia veľakrát ukotvovala Slovensko a dávala mu stále ten a držala ten pro západný smer, aj keď všelijaké iné odchýlky sa tuto rodili, však tých sme si užili, len vždycky boli okrajové a vládali sme to uhrat', tak v súčasnosti, keby do tohto štúdia prišiel Ján Čarnogurský, premiér, ktorého som bol ministrom, tak s Jánom Čarnogurským sme z dvoch planét, čo sa týka zahraničnej politiky v súčasnosti, ako premiér, bol dobrý premiér. Keby sem prišiel Vladimír Mečiar, u ktorého bol Milan Kňažko ministrom, to je človek z inej planéty, chodí teraz a robí besedy so študentami, keby sme my tam dvaja s ním mali sedieť, tak ako tí študenti by zažili ako dosť asi vášnivé debaty medzi nami a končí to až Robertom Ficom, trojnásobným premiérom, o ktorom sme mysleli, že toto je človek, ktorému je to úplne zrejmé, že Slovensko patrí na západ a musíme robiť všetko pre to, aby sme ľuďom vysvetľovali, ak niekedy túžia o nejakej inej orientácii, no len, Robert Fico sa zľial, čo sa týka jeho úsilia pri formovaní verejného nejakého ponímania, kam patríme skôr s Vladimírom Mečiarom a s Jánom Čarnogurským. Špeciálne, čo sa týka Ukrajiny a toto je, toto my musíme si zobrať, že tie elity strácajú veľakrát zodpovednosť za to, a to nie je, že ľudia sú popletení. Veľakrát elity vstupujú do toho a zmenia ten základný algoritmus, alebo základnú prioritu, alebo základné ukotvenie toho, čo aj Rastó Káčer hovorí: bezpečnosť, teritoriálna integrita a tak ďalej, že tú základnú matematiku oni narúšajú v snahe získať mocenské nejaké postavenie a je to vedomé vykalkulované.“*

Moderátor: *„Keď začala minulý rok vojna Ruska proti Ukrajine, tak niekoľko textov, niektoré propagandistické, niektoré oficiálne, hlavne z kremľského prostredia, hovorili o novom usporiadaní Európy, pretože vtedy ešte boli v takej tej eufórii víťaznej, že o tri dni zavraždia Zelenského a dobyjú Kyjev a Slovensko tam figurovalo na mnohých tých mapách, vlastne ako... ako nová súčasť Ruska a dokonca aj dnes sa objavili a objavujú ľudia, ktorí našli zase nejaké pata historické pomenovanie minimálne východného Slovenska. Pracujú s tým a hovoria, že vlastne jedného dňa by sa to mohlo zintegrovat'. Považujú nás Rusi, bez ohľadu teraz na vojnu, stále za svoju akúsi zónu vplyvu, až takú ako legitímnu, kde môžu robiť operácie, chcú robiť operácie, vedia, že tu majú nejakú oporu v časti verejnej mienky? A ak áno, prečo, prečo to vlastne môžu robiť?“*

P. Demeš: *„Inak, gubernia a felvidék, je Rastó najlepší z tejto trojice...“*

Moderátor: *„Teraz som začal o Rusoch...“*

R. Káčer: *„Nie, nie, nie (so smiechom)...“*

Moderátor: *„...potom ideme k Maďarom.“*

R. Káčer: *„Takto, my sme...my sme...my sme pre Rusov, ktorí teda prevzali kontinuitu sovietskej identity, vrátane bezpečnostnej rady, čo teda vieš... (ukazuje na P. Demeša)...však to bol veľký kongo a prečo nie Ukrajina v bezpečnostnej rade a prečo je to Rusko? No, prevzali automaticky tú kontinuitu a v ich mentalite a pri mnohých rokovaníach som to pochopil, oni nás stále vnímajú ako svoju ex korisť. My sme tá, tá Varšavská zmluva, to nebolo organizácia*

toho typu, ako dneska máme Európsku úniu, alebo ako máme NATO a vôbec celé tá téza, ktorá tu sa tak celkom chytla, tou komunistickou propagandou a vzdelávaním, že boli sme oslobodení Sovietskym zväzom. No, áno, fašistov porazil Sovietsky zväz, ale oni nás vnímali ako svoju korisť. Však preboha, keď niekoho oslobodím, tak nevyveziem 15 000 ľudí do gulagu, neorganizujem v tej krajine prevrat, nevrážim tam politické vraždy, neposielam ľudí do Jáchymova a potom ho neprídem v 68-om okupovať. My sme pre nich, a napokon, ja možno patrím medzi malé množstvo tých šťastných, v úvodzovkách, ja som navštívil sovietske kasárne v 90-tych, nie v 80-tych rokoch, keď som sa pripravoval na vojenskej katedre a musím povedať, že tá nálada tých ľudí...“

Moderátor: „Ale, tu, v Československu?“

R. Káčer: „...v Československu (nezrozumiteľné) to boli najväčšie kasárne, najväčšia posádka sovietska bola myslím tam. No, to nebol vzťah taký, ako keď prídete, ja neviem do Ramsteinu, alebo do Bavarska do americkej vojenskej základne, kde ktokoľvek chce, si tam ide do obchodu nakúpiť, môže tam cestovať, oni tam sa voľne hýbu, tí ľudia nemohli vyjsť vonka, tri roky sa nedostali vonka z kasární a ich nastavenie voči nám bolo, to je nepriateľ, lebo sme na okupovanom území a kedykoľvek tu zasiahneme, takže...“

Moderátor: „Platí to aj dnes ešte, táto mentalita?“

R. Káčer: „...absolútne, že áno, absolútne, že áno.“

Moderátor: „Milan Kňažko, nech sa páči.“

M. Kňažko: „K tomu len dvomi vetami, že či to je legitímne. Viete, z hľadiska demokratického vnímania a z hľadiska medzinárodného práva je to absolútna nehoráznosť, že si niekto nárokuje niečo také ako Rusi. Ale najlepšie o tom, o ich tendenciách hovorí, to je vtip. Viete, kde má Rusko hranice? No, kde chce. Čiže, ono na všetky strany...“

R. Káčer: „To nie je vtip, to bolo povedané normálne pri oficiálnych...“

M. Kňažko: „...no, tak ale, hovorí sa to ako vtip, ale je to smutná pravda. To sa týka Gruzínska to sa týka, no, to sa týka na všetky strany. No, čiže, vrátil by som sa k tej diplomacii ešte keď sme tu spomínali aj niektoré mená. Viete, ľudia sa menia a vyvíjajú. Niekedy k dobrému, niekedy k zlému. Ja poznám, nebudem menovať schválne teraz, ale poznám ortodoxných komunistov toho najhoršieho typu, z ktorých sa stali demokrati či dokonca disidenti. A poznám zase ľudí, ktorí začínali dobre, Čarnogurský, a dovolím si na tomto fóre povedať, aj Mečiar, ale skončili tak, ako skončili, úplne niekde inde, takže... Ale teraz jednou vetou ešte k tomu, keď bolo 20-te výročie rozdelenia alebo vzniku diplomacie Českej a Slovenskej, profesionálnej, na tejto úrovni, tak nás pozvali do Prahy tiež, Schwarzenberg bol vtedy minister zahraničných vecí. Myslím, že vy ste tam boli vtedy...“

R. Káčer: „Áno, boli sme tam spolu áno, v hoteli sme spolu bývali..“

M. Kňažko: „A ešte tam bol Diviš, ktorý už nedávno nás opustil a všetci títo, ktorí boli pri úplných začiatkoch a ja som tam už bol ako bývalý, samozrejme, a teraz som sledoval prejavy jedných aj druhých a tak v kútiku srdca som si hovoril, že stalo sa niečo neuveriteľné, predsa len tá česká diplomacia, ktorá sa viaže a tá štátnosť má desaťročia a možno stáročia a som si tak uvedomili, že za 20 rokov, nieže sme na tej istej, v tej istej rovine, ale že sme dokonca niekde ďalej. A to je neuveriteľné a vtedy som aj povedal pri krátkom prejave, ku ktorému ma vyzvali, že kiežby ostatné ministerstvá pracovali tak, ako Ministerstvo zahraničných vecí, boli by sme už dnes ako Švajčiarsko...“

Moderátor: „To bol tiež veľký sen.“

M. Kňažko: „...no, ale dobre, teraz nenadväzujem v žiadnom prípade na to, samozrejme.“

P. Demeš: „Ja by som ešte k tomu Rusku, lebo teraz takisto sme si preberali tak dozadu, že čo za tých 30 rokov, ktorí tu...ktoré hlavy štátu tu boli, kedy a jak bolo viac takých spomienkových podujatí a ja som si spomenul na ruského prezidenta Jelčina. Ten tu bol ešte za federácie v Bratislave...“

M. Kňažko: „Dobre tancoval.“

P. Demeš: „...a potom, a potom on bol prvý z tých prezidentov, už v lete 93 sem prišiel na návštevu a podpisoval s prezidentom Kováčom, to sme pripravovali tú, že Dohodu o priateľstve a spolupráci medzi Slovenskou republikou a Ruskou federáciou a vtedy všetko vyzeralo také akože, však to už bude, síce ideme na ten západ, podpísali sme asociačnú dohodu s európskou úniou, ale s Ruskom sme sa vysporadúvať museli, a tak, a tam vtedy sme riešili akurát, že či sa ospravedlnia za 68 a podobne, tam len drobná anekdota...sme...pri podpise nesmel byť nikto za Jel'cinom z fotografií, lebo on nemal prsty a pri výmene tých dokumentov sme museli riešiť takú operáciu, aby nebolo vidieť, že alebo aby mu to prezident to tiež musel, aby mu to nevypadlo vtedy, ale skrátka to bola veľmi taká srdečná, normálna návšteva, nikto tu neriešil nič. Vladimir Putin, 2005 na Bratislavskom hrade s Georgom Bushom. Vtedy sme mali pocit, že však toto je neutrálne územie, kde lídri Ameriky a Ruska podpisujú dohodu a skrátka to Rusko bola krajina, o ktorej nikto neuvažoval, že oni s tým západom... No no dobre, tak..“

Moderátor: „Povieš.“ (smerom ku Káčerovi)

R. Káčer: „Poviem, poviem...veľmi konkrétne.“

P. Demeš: „...ale, skrátka, že tam sa nezdá, skôr sa zdalo, že sa budeme zblížovať a také tie tézy, že od Vancouveru po Vladivostok, a podobne, že vznikne taká v rámci toho globalizačného nadšenia...“

R. Káčer: „Už v 2005-om.“

Moderátor: „Sever, hej? Že sa sever bude spájať?“

P. Demeš: „...áno, áno, ale skrátka..“

R. Káčer: „Už v 2005-om asi nie, už asi nie.“

P. Demeš: „Ano, ale len ten Bush-Putin summit, to zdalo sa, že Slovensko a Rusko, akože máme...“

R. Káčer: „To sa neudialo kvôli Rusku, to sa udialo, poviem ako to vzniklo, ale k tomu...mňa definitívne, pre mňa veľmi studená sprcha bol 90-ty, nie, 2003-tí, keď sme končili ratifikačný proces do NATO a poslali ma, poslali ma.... no, išli sme z vlastnej iniciatívy do Moskvy na konzultácie, ja som išiel ako štátny tajomník, lebo v Rade NATO, keď sme posledné kolo tých prístupových rokovaní, tak niektorí stáli predstavitelia vyzvali, že choďte do tej Moskvy a vysvetlite, lebo oni sú takí paranoidní, že vysvetlite im, aké vy máte motivácie a bol som v Moskve. Stretol som sa vtedy v poradcom prezidenta Putina a to bolo strašne divné stretnutie. Prišiel som do veľkej pracovne a sadli sme si za stôl, on ako minister, a ja keď mám tam niektorého zo svojich asistentov, si ma naproti posadil stolu a my sedeli a on hovorí, že budeme hovoriť po rusky a ja hovorím, že viete čo, že ja viem po rusky, ale nie tak dobre, aby som takéto vážne rokovania viedol, tak som ponúkol, že hovorme po anglicky alebo po francúzsky. A on mi hovorí, že na hee, že my vieme...Tak hovorím, my vieme, že vy viete veľmi dobre po rusky, ale vy nechcete hovoriť po rusky. A ja som taký prekvapený bol a hovorím, že a prečo si myslíte, že nechcem? On sa tak odsadol a hovorí, že lebo vy nenávidíte Rusov. A toto bol začiatok konverzácie a ukončil po dlhom rozhovore asi trištvrte hodinovom, keď som hovoril, pozrite, veď ja som bol vždy v tom, že studená vojna to nebol konflikt Američanov a Rusov, a viete, dneska znova sa k tomu vraciame, však nech Američania a Rusi rokujú o Ukrajine. Aký strašný nezmysel. No, a to bola vojna ideológií, veď to bol komunistický, represívny, autokratický režim verzus slobodný svet. A dneska, vy máte voľby, máte parlament, máte (nezrozumiteľné) sa hlásite k demokracii, tak že keď sme partneri, veď prečo, veď kto je vám bližší partner, ak nie my, západ Rusku, akože je vám bližšia Čína? Alebo je vám bližší moslimský svet? Alebo kto vám je bližší? Veď nemáte bližších partnerov. Veď v tomto sme spolu. A on tak takým pohrdlivým úsmevom na mňa pozerá, hovorí, že - hej, vy nikdy nepochopíte Rusko. A povedal - vstúpíte do NATO, ste náš nepriateľ. Takéto jednoduché to je, nič iné to nebude. Koniec. Čiže, akákoľvek debata, akýkoľvek argument, akékoľvek srdce na stole a naozaj však v 90-tich rokoch som v tom na to trávil všetky tajné, prísne tajné rokovania, scenáre. My sme vždy hľadali, ako

ich zapojiť, ako ich do toho vtiahnuť, ako ich primäť k nejakej spolupráci a vždy sme hovorili, šak len koľko vy chcete, toľko máte tu dvere otvorené...“

P. Demeš: „Mali kancelárie v NATO.“

R. Káčer: „Áno, ale potom pochopili.“

Moderátor: „Aj vojenské cvičenie bolo nejaké, nie? Spoločné...“

R. Káčer: „...bolo, bolo. Potom sa to niekedy začiatkom roku 2000, sa to zmenilo a koniec. Absolútnou vetou.“

M. Kňažko: „...posadnutí tým, že demokratický svet a západ ich chce zničiť, hoci na to niet žiadneho dôkazu. Opak je pravdou...“

Moderátor: „Väčšina ľudí, je im to úplne jedno.“

R. Káčer: „Úplný opak je pravdou.“

M. Kňažko: „...keď si vezmete, ja neviem, 20-te roky, technickú revolúciu, ako západ vlastne pomohol Rusku počas 2. svetovej vojny. Nebyť ekonomickej pomoci Američanov, lietadiel...no, všetkého možného, to by bol rad ako odtiaľto do Paríža minimálne, proste, keby sa tá vojenská technika zoradila, ako im pomohli po rozpade Sovietskeho zväzu, predsa podporovala sa aliancia nezávislých štátov zo západu. Čiže, asi bude pravda v tom, čo hovoria mnohí disidenti ruskí, že Rusko sa chce zničiť samo a ničí sa samo, nikto iný nesiaha...“

R. Káčer: „Pri desiatkach rokovaní som bol, kedy sme len nad tým špekulovali, ako to Rusko vtiahnuť do spolupráce. Nebol som pri jednom jedinom, kde by sa bolo rokovalo o akomkoľvek agresívnom pláne a vždy som sa smial, však aj včera v Berlíne (nezrozumiteľné) som rečnil o tom s Ukrajincami, o ich členstve, sedel tam v publiku...keď za mojich čias, už na dôchodku diplomat, ktorý bol vtedy nemecký zástupca veľvyslanca pri NATO a hovorí – viete, však všetci teraz hovoria, že NATO sa tlačí k Rusku...Následne na to smerom k diskutujúcim: Tak, páni, vy ste svedkovia. Kedy sa kde NATO tlačilo? Zažili ste vy, niekedy niekoho, ktorý by bol chodil niekde a hovoril, že vstúpte do NATO? Však, veď...“

Moderátor: „Však my sme boli out napríklad...“

P. Demeš: „Musí sa bojovať o to.“

R. Káčer: „...veď to, to je...to je, to bol nekonečný lobing a to je slobodná voľba tej krajiny, že si povie, s kým chcem ísť na to lano, a kto mi bude garantovať bezpečnosť.“

Moderátor: „Vrátim sa, vrátim sa aj k našej téme, aj ku konsenzu zahranično-politickému, ktorý má, ako povedal Milan Kňažko, a vy s tým dozaista súhlasíte, odzrkadľovať aj tú horskú mentalitu slovenskú, aj geografiu, aj tu vášnivosť, diskusie za aj politickej aj domácej a zahranično-politickej. Ale predsa len, keď sa dnes pozriete na tie prieskumy verejnej mienky, v otázke napríklad vzťahu k Rusku, pomoci Ukrajine a tak...Sme na tom veľmi zle. Sme na tom veľmi zle v tom zmysle, že Slovensko s Bulharskom sú dnes najviac exponované krajiny, ktoré sa stali terčom hybridnej vojny, hybridnej ideológie, čohokoľvek. Ako si toto vysvetľujete? Sme akobyže, sme slabým želiezkom v tej aliančnej architektúre?“

P. Demeš: „No v prvom rade si musíme povedať, že je to tak a nebudeme, nemáme nad tým zasnúť, od toho by sme mali odvíjať aj stratégie komunikácie s verejnosťou, tvorbu politik a napokon aj volebné správanie pred septembrovými voľbami. Pretože to, aké nálady v spoločnosti sú, to sa odrazí aj v preferenciách tých predstaviteľov, ktorí o hlasy budú súťažiť a zároveň, ale musíme vidieť aj to, že minulý rok 35 ruských diplomatov bolo vyhostených zo Slovenska. To mnohým ľuďom odrazu otvorilo oči, že pre Ruskú federáciu Slovensko je predsa teritórium, na ktorom sa snažia pôsobiť, mať vplyv na verejnú mienku a politiku, a tak ďalej. To znamená, že pri porovnaní s týmito ostatnými višegrádskymi krajinami, sa odráža evidentne aj taká tá, by som povedal, vzdelanostná úroveň, občianska hrdosť, občianska náuka v tom širokom zmysle slova. Toto nebudú riešiť dvaja-traja politici alebo médiá, ktoré budú cyklus mať, alebo päť mimovládok urobí školenia. Jednoducho sme sa dostali do situácie, kedy tu začína sa objavovať akási rozorvanosť v tom, že kam patríme, a aký typ hodnôt vyznávame a brutalita vojny, ktorá sa prejavila nie to, že len v televízii každý večer to človek vidí, ale aj že

tu vyše stotisíc väčšinou matiek s deťmi z Ukrajiny, ktoré sprítomňujú to, čo sa tam deje a vidíme tú brutalitu a napriek tomu, že je zasiate v našom vedomí s v srdciach čosi, s čím bude treba oveľa viacej tomu venovať pozornosť, ako doposiaľ. A toto nie je len krátkodobá vec, ktorú vyriešia voľby alebo pár politikov. Do toho aj univerzity a cirkev. Ja by som bol veľmi rád, keby aj rektorská konferencia, aj biskupská konferencia zobrala veľmi vážne túto situáciu a nastavila celý systém vzdelanosti a vplyvania na verejnosť a aby ten diskurz bol racionálny a nie je iracionálny a posledná veta...

R. Káčer: „Až ale agresívny..“

P. Demeš: „...Alexander Duleba, ten má, ako dobrý znalec východnej politiky, že my vnímame Rusko iné, aké ono je. A táto téza, si myslím, je kľúčová pre uchopenie, lebo gro ľudí, s ktorými sa stretnete, ktorí vášnivo argumentujú o Rusku, v živote v Rusku neboli a zásade ani primárne zdroje z Ruska, toho čo sa v Rusku deje a ani ich to, ako keby nezaujímajú také mýtické čosi.“

Moderátor: „Milan Kňazko, nebojíte sa, že je tá otázka je stále tá istá...nebojíte sa toho, že táto erózia aj identity, toho čo hovoril Pavol Demeš, istá rozorvanosť, dezorientácia aj hodnotová, sa nakoniec bude prejavovať aj v hrozbe pre zahraničnú politickú službu Slovenskej republiky?“

M. Kňazko: „Tá hrozba tu nepochybne je. Ja by som k tomu čo hovoril Palo Demeš ešte pridal, že my sme predsa len, desaťročia, boli pod ruským vplyvom. Kultúrnym, chvalabohu, ja milujem ruskú kultúru, nebudem to ani menovať všetkých dramatikov, spisovateľov a tak ďalej, ale tá politika je veľmi zradná a my sme sa s ňou nevyporiadali. My sme sa nevysporiadali s našou komunistickou minulosťou a tá spočívala predovšetkým v tom, že sa vytvoril pocit ohrozenia a potom boli záchrancovia, ktorí nás zachraňovali a títo novodobí bolševici dnes, ktorí zneužívajú na politickú argumentáciu epidémiu, vojnu na Ukrajine, ohrozenie Ruska, zlých Američanov. To sa stávajú politické argumenty a to je, to by malo byť vlastne tabu pre každého. To by malo byť, to je poškodzovanie...“

Moderátor: „Ale nie je.“

M. Kňazko: „...krajín. No, bohužiaľ nie je, ale treba na to poukazovať. Ako môže niekoľkonásobný premiér povedať – no, to je vojna Američanov s Rusmi na ukrajinskom území? Čo na to...to nie je naša vojna, čo nás to má čo zaujímať?“

R. Káčer: „A, ešte, nech rokujú Američania a Rusi, akože, tak ako rokovali...“

M. Kňazko: „...a my chceme mier.“

R. Káčer: „...Nemci o Československu s Francúzmi.“

M. Kňazko: „A my chceme...“

Moderátor: „O nich bez nich.“

M. Kňazko: „Ak chce niekto mier, tí, čo chcú mier, no nech idú pred veľvyslanectva Ruské všade na svete a nech stiahnu tie vojská, mier je okamžite. Nedodávajme im zbrane, pretože potom budú bojovať. Inak bude...je to proti mieru. Čiže, musíme poukazovať na týchto ľudí, ktorí zneužívajú dlhodobo túto situáciu na svoj politický profil, bez ohľadu na budúcnosť a súčasnosť vlastnej krajiny a na to treba, to treba jednoducho demaskovať každý deň.“

Moderátor: „Rasťo Káčer, v septembri budú voľby na Slovensku, každé sú...“

R. Káčer: „Uvidíme, či bude úspešná iniciatíva budúci týždeň, ale predpokladám, že...“

Moderátor: „...uvidíme, dobre. No, o pár mesiacov budú voľby, dohodnime sa. Nevieme ešte, kedy...budú opäť kľúčové ako všetky, ktoré sú, ale zase treba, že všetky v demokracii sú kľúčové, ale my máme aj taký trošku hysterický rozmer. Predsa len, nebojíte sa, a je to teda, začneš ty, ako súčasný minister zahraničných vecí, ale je to otázka pre vás, že nebojíte sa, že aj práca niekoľkých generácií diplomatov slovenských, ktorí ukotvovali Slovenskú republiku v normálnom, civilizovanom svete, vyjde nazmar po týchto voľbách?“

R. Káčer: „To riziko tu je, a po 98 prvýkrát znova zahraničná politika sa stáva predmetom politického boja, čo sme si mysleli, že už nebudeme riešiť, že budeme riešiť iné veci, ale stáva sa znovu. Vtedy, vtedy Mečiar urobil, to urobil ešte v 94-tom. Neviem, či to tak viete. Vtedy bol

Moravčík minister zahraničných vecí a na vládu išiel materiál, ktorý bol tajný, vypracovala ho iná inštitúcia a bol to taký alternatívny scenár zahraničnej politiky a bol absolútne proruský. bolo to plné mostov a západ zlý a ja neviem čo, bolo to veľmi v tom duchu, ktorý teraz počujeme u Roberta Fica a dobre, tak odmyslíme si tú tradičnú gardistickú náckovskú šarádu, ale ako u vážneho politika, ktorý má top referencie a bol trikrát premiérom, čítal spravodajské informácie. Čiže presne tak, ako hovorí pán Kňažko, to je informovaný človek. Toto to nie je zvérač z Istebnej, ktorý to myslí dobre, len...len o tom nič nevie, jednoducho. No a potom to zaniklo a teraz sa znovu k tomu vraciame, ako k takej karmickej nejakej situácii, lenže dnes je to oveľa nebezpečnejšie, ako to bolo v tom 94-tom....“

Moderátor: „Prečo?“

R. Káčer: „My by sme si mohli dovoliť takúto poblúznenosť internalít našich politických, keby sme žili v stabilnom svete, keby nehrozilo, že keby na ten blitzkrieg Putinov, tak ako si to takto pred rokom predstavoval, naozaj bol býval úspešný a tá Ukrajina sa bola za niekoľko dní zložila, tak už dneska tu nediskutujeme a boli by sme krajinou vo vojne a obávam sa, že nie Pobaltie a Poľsko by boli ďalší na rane, však oficiálna kremel'ská propaganda sa tým vôbec netajila, že najskôr denacifikujú, v úvodzovkách, Ukrajinu a potom prídu denacifikovať Európu až po Brusel až po La Manche, až po kanál La Manche. A tam Slovensko bolo najslabším ohnivkom, lebo keď si takto, však spomeňme si na minulý január, čo to bola za zničujúca diskusia, keď sa debatovalo o Slovensko-Americkej obrannej dohode? Čo to bol za šialený nezmysel, kedy ja neviem koľko, 25 iných členských krajín NATO pred nami, to bez akejkoľvek diskusie podpísalo, vrátane všetkých našich susedov a tu vznikla tak zničujúca debata s plagátmi o vlastizrade voči tým, ktorí sa správajú zodpovedne voči našej bezpečnosti, čiže to riziko tu je a dneska, okrem teda, tej scény tradičnej, takej tej popletenej nacionalisticko-proruskej-gardistickej, sa k tomu pripája aj tá marginalizovaná komunistická, postkomunistická scéna. No, ale pripojil sa do toho, bohužiaľ, aj SMER a pripojil sa do toho tým najnechutnejším spôsobom. Pretože, ísť dneska do spojenectva s vojenským agresorom, ktorý ničí susednú krajinu, ktorý ju bombarduje, zabíja a preukazuje ambíciu ísť až po La Manche, jednoducho to je prirovnateľné len k tomu, ako k Ďurčanskému, Tisovi alebo Henleinovi počas 2. svetovej, to sa k ničomu inému nedá prirovnať. A neviem, ako si to predstavujú teda, že on bude robiť toho...toho farárrika s tým golierikom, a my ostatní poďme do gulagu, a proste toto bude nejaká proruská provincia...“

Moderátor: „Ako by to vyzeralo? Povedzme si ten scenár. Viete si to predstaviť? Lebo, predsa len, Slovensko je veľmi ako integrovaná krajina, málokto...“

R. Káčer: „Veľmi ľahko sa to dá predstaviť...“

Moderátor: „...dá.“

R. Káčer: „...za dve hodiny si tu sadnem a napíšem úplne presný scenár. Deň D jedna plus dva plus tri plus štyri. To je takto jednoduché.“

Moderátor: „Ale sme predsa len eurozóna, OECD, EÚ...“

R. Káčer: „To je takto jednoduché, zabudnite, zabudnite.“

Moderátor: „To skončí, hej? Všetko by to skončilo...“

R. Káčer: „To veľmi ľahko, veľmi ľahko.“

Moderátor: „Tak, povedz, povedz, aspoň úvod, preambulu daj tohto.“

Smiech zúčastnených.

R. Káčer: „Palo, tebe beriem slovo, prepáč.“

P. Demeš: „Tu budem protirečiť...“

M. Kňažko: „Musíme protirečiť.“

P. Demeš: „Mne sa zdá, že, že Slovensko je tak poprepávané na jednej strane, na druhej zas....tá politická mapa, keď si ju pozrieme a aj po tých voľbách, keď tie prieskumy teraz naznačujú, že viacerí z tých, ktorí by mali úplne alternatívnu predstavu vo vzťahu k Rusku a vo vzťahu k západu, som presvedčený, že tá politická realita a zahranično-politická realita im nedovolí

redefinovať geopolitiku. A z tohoto hľadiska to nebude len vecou našou. Sme súčasťou aj aliancie, aj Európskej únie...“

R. Káčer: „Prečo si myslíš, že to nedovolí redefinovať? Prečo toľko optimizmu?“

P. Demeš: „No, keď si pozrieš, že parlament bude čosi musieť odhlasovať, parlament bude musieť mnohé veci...“

R. Káčer: „Len si spomeň na minuloročnú debatu v januári.“

P. Demeš: „...ja viem, ale...“

R. Káčer: „Prečo si myslíš, že sa to nemôže zopakovať?“

P. Demeš: „Zahraničná a bezpečnostná stratégia, ústava, členstvo v eurozóne, členstvo v aliancii, že tých poprepájaní a vplyvov, aj na vnútornú politiku, je také množstvo, že to demontovať, rozmontovať a to jednoducho...“

R. Káčer: „Palo, tak toto je strašne optimistická vec a tento optimizmus môže byť dosť škodlivý pre nás, pretože nám nalieva akúsi takú nádej, že akokoľvek to dopadne, však v konečnom dôsledku, veď toto sme tak poprepájaní, no ja sa tohto, toto je dosť škodlivé. Toto, tento optimizmus.“

P. Demeš: „Dobre, šak ale len jak, to je A, ktoré som povedal a Bé pre nás, ktorí sme už v tých kľúčových a kritických voľbách párkrát napriek tomu, že politici rozohrali isté hry a mali predstavu, že či modrá je dosť modrá alebo modrá je do šeda, alebo do bližšie do červena, si myslím, že tak, ako v tých miestnych voľbách, keď si človek pozrie, ako napokon mnohí dopadli, tí, ktorí žili v tom, že budú župani a budú primátori a budú starostovia, tak napokon neboli a mali pocit, že budú...“

Moderátor: „Takto prezidenta máme jedného.“

P. Demeš: „...a...aj takú prezidentku máme. To znamená, že ja len to, čo to ty ma chceš len challengovať, že ako keby, že vnímam len ten zahraničnopolitický, to vôbec tak nie je. Ja tu vnímam aj túžby, aspirácie ľudí, ktorí sú už v riadiacich funkciách na tých nižších a plus vnímam, čo kultúrna obec a občianska spoločnosť a mediálna sféra reprezentuje...“

Moderátor: „Ale aj biznis, nie? Ekonomika.“

P. Demeš: „Hej biznis celý, skrátka, z tohoto mne to vychádza tak, že pokiaľ by sme sa sústredili len na to, že túto pár konštruktérov v politike, ktorí tuto blúznia o niečom, alebo túžili by to spraviť, ja tu vidím veľa hrádz tomu, aby sa takýto katastrofický scenár udial a pre člena politickej triedy, alebo politického zoskupenia, je pochopiteľné, že alarmizmus je namieste...“

R. Káčer: „No, vieš, toto si mysleli viedeňácky Židia v 38-om, keď si prečítaš Štefana Zweiga, toto presne hovorili v 38-om a toto hovorili mnohí ešte v 47-om a ešte možno v januári 48. Že, šak to nemôže až tak na figu dopadnúť? Však, veď takto: možnože zasa budeme mať šťastie, lebo my sme, to si zasa...“

P. Demeš: „Toto je šťastná krajina.“

R. Káčer: „...páni, si priznajme, za týchto 30 rokov, niekoľkokrát, tak sme mali významné šťastie...“

P. Demeš: „Áno.“

R. Káčer: „Ja len hovorím, pretože som profesionál v oblasti bezpečnostnej politiky, že som profesionálne povinný byť trochu paranoidnejší, pretože štát je povinný mať trochu horšie scenáre, a potom to dopadne dobre, ako naopak. Lebo tie dôsledky, ak to nedopadne dobre, sú dramatické a v tomto prípade a pri tých externalitách, pri tej ruskej agresivnosti a vôbec celej komplikovanosti vzťahov, ktoré sa tu dneska črtajú, keby sa to nepodarilo, tak tie dôsledky by boli, bohužiaľ, dosť dramatické.“

Moderátor: „Milan Kňazko, na koho si vsadíte z týchto dvoch verzií? Teda, jednu poznáme, druhú Rastó nechce prezradiť, lebo je to prísne tajný materiál.“

M. Kňazko: „Samozrejme, že by som bo veľmi rád, keby to všetko bolo také krásne, ako to...a zaručené a stopercentné. Môžeme si povedať, že žijeme predsa v inom storočí a tisícročí, ako vtedy žili Židia podľa Zweiga, ale na druhej strane vojna na Ukrajine nás vrátila do 19-teho“

storočia, takže zase, majme otvorené oči. Berme vážne túto opatrnosť a ktorú... ktorú hovorí pán Káčer s tým, že majme otvorené oči a každý príznak, ktorý by smeroval k takejto zásadnej zmene vyhodnoňme, poukazujme, demaskujme, pretože ono sa to naozaj môže stať. Nikdy, keď sa odohrali takéto veci v histórii, tak všetci si mysleli, lebo ved' drvivá väčšia, ved' toto preda nie je možné....,

R. Káčer: „Presne tak.“

M. Kňazko: „...nie je možné, aby napadli Rusi, aby napadli Ukrajinu? To je vylúčené. Dokonca aj niektorí...“

Moderátor: „Dokonca, niektorí aj nadávali, tým ktorí tvrdili (nezrozumiteľné) deň pred.“

R. Káčer: „Deň pred...“

M. Kňazko: „... tých našich dezinformátoroch, ani nebudem hovoriť, ktorí dodnes tvrdia, že ich vlastne nenapadli...“

Moderátor: „Že sa to nestalo.“

M. Kňazko: „... že sa Rusi na Ukrajine bránia ukrajinsko-americkéj agresii...“

Moderátor: „To sa tu v päťke točí tie scény bojové, v tom najväčšom štúdiu, poznáte. Tam ste inscenácie voľakedy robievali ešte. Posledná otázka. Dúfam, že teda nie posledná diskusia, ale posledná... posledná otázka na túto tému. Máte strach o zahranično-politické smerovanie krajiny? Teraz sme hovorili o nejakých scenároch, ale teraz to povedzte aj ako ľudia, ktorí celý svoj život vlastne venovali zahraničnej službe Slovenskej republiky, budovali aj identitu tejto krajiny, aj keď málokto si to v skutočnosti uvedomuje, že naše zahraničné vzťahy nás kľúčovým spôsobom ovplyvňujú aj v chápaní toho, čím sme my v skutočnosti. Máte dnes strach, alebo napriek všetkému tomu, čo sa aj v našom regióne deje, ukrutná ruská vojna proti Ukrajine, veľmi čudný vývoj v Maďarsku? Nebudem ťa podpichovať na túto tému (pozn.: smerom ku Káčerovi). V akej sme kondícii v zahraničnej službe?“

P. Demeš (smerom ku Káčerovi): „Začneme od teba, ale ty budeš pesimistickejší.“

R. Káčer: „Nie, nie, nie, ja... ja v konečnom dôsledku, ja hovorím, že ja nie som pesimista. Ja som alarmista. Aby sme neuspali sa v takom, že však vždy všetko dobre dopadlo, lebo tak presne ako pán Kňazko hovorí... viete, história potom vždy si to tak reinterpretuje späťne, že však to bolo dobré, ale história je plná slepých uličiek. Toto si mysleli aj v Samarkande a Buchare, že sú najvyspelejší na svete, dokiaľ neprišiel džingischán na koníku a presvedčil ich o tom, že kašlem ti na to, že si najvyspelejší a skončil v rozbitých ruinách. Čiže, história je plná slepých uličiek, len my máme tendenciu na ne zabúdať a sme štát 30 rokov a vôbec nemáme garantované, že ďalších 300 rokov ním budeme tak, ako sme. Čiže, tu ja som alarmista v tom, že o štát sa máme starať, máme ho a je naša povinnosť sa oň starať a jeho nezávislosť, suverenita, teritoriálna integrita, to pre mňa je Svätý grál diplomacie a Svätý grál štátu ako takého. Ja som... ja som mierny optimista v tomto. Len, to čo sa deje, ma vyrušuje, pretože to je strašne cynické. Je strašne to nezodpovedné, je to... je to, je to hrozné rozbíjanie toho, čo horko ťažko sme budovali a nie je to ľahké. My nie sme krajina, kde to ide, proste hore kopcom, ideme komplikovane, hore kopcom, dole kopcom, trápime sa, ekonomicky sme začali zaostávať za ostatnými, vo vzdelávaní zaostávame za ostatnými, sme štát, ktorý má zlý trend, je zle nastavený a keď do tohoto zlého trendu, ktorý ide o tých Ficových vlád a do dneska sa ho nepodarilo zvrátiť zásadne, nepomohol tomu ani covid, ani táto vojna. Keď tento trend bude pokračovať a spojí sa s tým, že by nás to malo vliať, kamsi späť k ruskému vplyvu a k autoritárskym tendenciám iných krajín, tak myslím si, že by to bola totálna katastrofa. Asi nie, že na deň D hneď, ale postupne ďalej ľudí by len odchádzalo, ďalej by ten zlý trend, ktorý je, klesal a bolo by to, bola by to obrovská, obrovská škoda. Ja som presvedčený, že máme na viac a ukázali sme to. To neni nejaká teoretická perspektíva. Kedysi sme boli chvíľku tatranský tiger a všetci nás obdivovali a dopracovali sme sa za Českom, Slovinskom ekonomicky do tesného závesu. Na dneska sa bohužiaľ pozeráme blízko od chrbta na Bulharsko a to je veľmi zlá vizitka. A tento...(ukazuje smerom k Demešovi), keby sa toto udialo, tak bohužiaľ, by to bola smola.“

Moderátor: „Pavol Demeš.“

P. Demeš: „Samozrejme, cítim isté obavy, to sa nedá necítiť. Jednak tá vojna, ktorú rok už nás to tu traumatizuje a nemá to ešte ani zďaleka nejaký endpoint, že vidíme svetlo na konci tunela, žiadny diplomati nič nemôžu riešiť, pokiaľ politici a vojaci nedohodnú isté parametre, že ukončenie vojny. To znamená, že vojna je čosi, s čím sme nikto nerátali. Dotýka sa nás to bytostne bez ohľadu, či sa človek zahraničnou politikou zaoberá alebo nie. To je na jednej strane. To vyústenie vojny zásadne ovplyvní celú situáciu v Európe. To nie, že či Slovensko, to alebo ono, skrátka, či...ako Ukrajina obstojí a ako sa tá vojna ukončí, to bude mať zásadný dopad na celú Európu, aj na nás, aj našu politiku, ekonomiku, všetko. Ale keďže sme začali tú reláciu aj tým, že tá zahranično-politická komunita tu za tých 33 rokov, čo si odviedla, držíme kontinuitu dôveru, vieru krajiny a jej ukotvenia smerom do toho ľudsko-právno-demokraticko-civilizačného zoskupenia, si myslím, že rezort má doteraz tú túto kapacitu a v tom bude pokračovať. Myslím si, že to čo sme my s Milanom začali, tak Ivan Korčok s Rasťom tú štafetu nesú úplne, tú no, ten novembrový ideál alebo túžbu mať spravodlivú, normálne spravovanú prosperujúcu krajinu, bezpečnú, že toto je v dobrých rukách a ja by som si prial, aby ľudia ako Ivan Korčok a Rasťo Káčer teraz pred septembrom ukázali, že okrem toho, že zahraničnú politiku robia, že ovplyvňuje aj domácu politiku a tým, ktorí by sa snažili tú krajinu vytrhávať z toho, čo sme spoločne odrobili, tak treba v diskusných reláciách tak, ako to Ivan Korčok s Robertom Ficom ukázal, a ako to ukazuje aj Rasťo Káčer v konfrontácii s inými, bude treba, aby sme teraz tento, až do septembra skôr sa venovali domácej politike a uhrali to tak, aby Slovensko bolo ako to pápež František, keď tu bol u nás povedal, že je to ako jedna báseň.“

Moderátor: „Milan Kňazko, posledné slovo na záver, nech sa páči.“

M. Kňazko: „Ja zdieľam tú opatrnosť a zdvihnutý prst pána Káčera, ktorý nazýva alarmizmus, a k tomu všetkému, čo...ako definoval zahraničnú politiku, ktorá v istých...v istých významoch je dôležitá pre štát. Ja by som ešte pridal spravodlivosť, ktorá tu strašne chýba. Rovnosť zákona pre každého, ak nebude spravodlivosť, nič nám nepomôže a chcel by som poukázať ešte na to, čo k tej nespravodlivosti smeruje a že to vytvára do veľkej miery tento chaos, paniku a dezinformácie a to je lož, to je pokrytectvo, to sú rôzne poplašné správy. Ja si myslím, že orgány štátu musia konať, keď niekto šíri poplašnú správu s veľkou vážnosťou, že bude mobilizácia a naši synovia budú umierať na Ukrajine a podobne, a už okolo štyridsaťtisíc mužov údajne podpísalo nejaký reverz, že nepôjdu. No, ja mám 77 rokov, ale prvé, čo by som urobil, vezmem do ruky zbraň a budem brániť svoju krajinu, svoj dom, svojich blízkych, svoju rodinu. Je nemysliteľné, takáto...takáto psychóza, ktorá sa tu šíri a títo ľudia vychádzajú zo zákona, by mali byť zodpovední za toto hnusné konanie, ktorým vlastne bránia v tejto krajine normálnemu prirodzenému vývoju. A ja si myslím, že na to treba každý deň poukazovať, my všetci.“

Moderátor: „Ďakujem pekne, páni. Vo veľmi krátkosti, knižky vy máte, ale ste ich zabudli, môžete iba odporučiť v krátkosti (smerom ku Kňazkovi a Káčerovi). Pavol ale, iba ukáž, prosím ťa, ty si doniesol...“

P. Demeš: „Ja som doniesol a volá sa to Diplomacia s modrým golierom, my sme sa nedohodli, ale všetci traja máme modrý golier...“ (P. Demeš drží v rukách knihu s tmavým obalom)

R. Káčer: „A nezvyknem mávať modrú košeľu...“

P. Demeš: „...autorom je Miroslav Mojžita, ktorý...všetci traja sme spolupracovali a všetkým trom nám radil. Nedávno vydal túto knižku, je to taký prierez jeho diplomatickým pôsobením. Jeden z krstných otcov bol aj Rastislav Káčer.“

Moderátor: „Ďakujem pekne. Milan Kňazko, vy máte knihu...“

M. Kňazko: „Mám knihu dole v aute, volá sa S otvorenými očami, nie náhodou, pretože, majme oči otvorené a pri prvých príznakoch návratu starých čias, či už komunistických alebo ficystických, buďme alarmisti a poukážme na to a bráňme sa.“

Moderátor: „Ďakujem pekne, Rasťo Káčer..“

R. Káčer: „Ja by som odporučil jednu, nemám ju so sebou, mám ju so sebou v telefóne a v iPade, pretože čítam z iPadu a napísal ju Moisés Naím, venezuelský profesor a bývalý politik, volá sa *Revenge of Power* a myslím si, že vyšlo to aj už v slovenskom preklade *Pomsta moci*, a táto kniha dáva veľmi dobré porozumenie a vysvetľuje, že čo to je tá zbesilosť toho dnešného sveta. Prečo ten populizmus a tieto klamstvá sú v politike tak úspešné. Je to veľmi, veľmi inšpiratívne čítanie.“

Moderátor: „Veľmi pekne ďakujem. Knižky sú pre vás, odporúčania sú takisto. Tie, ktoré sa sem nedostali, sa sem dostanú. Všetky sú určené pre divákov a diváčky, ktoré nás sledovali. Dnešnými hosťami bol minister zahraničných vecí, Rastislav Káčer. Ďakujem Rasto, že si prišiel.“

R. Káčer: „Ďakujem, ja ďakujem za pozvanie, za skvelú spoločnosť.“

Moderátor: „Po pravej strane, Milan Kňažko, bývalý šéf diplomacie, takisto, ďakujem pekne, pán Kňažko, že ste prišli.“

M. Kňažko: „Ďakujem, pekný večer a nevzdávajme to.“

Moderátor: „A celkom vľavo, takisto, bývalý šéf slovenskej diplomacie, pán Pavol Demeš, ďakujem pekne Pavol, že si prišiel.“

P. Demeš: „Ďakujem, Michal.“

Moderátor: „Knihy sú pre vás, píšete nám na sociálne siete. Ak sociálne siete nemáte, lebo sa ich napríklad bojíte, že vás niekto cez ne otrávi, alebo vás cez ne niekto sleduje, tak nám môžete napísať na starý tereziánsky mail vecerashavranom@rtvs.sk. Ďakujeme, pekný večer a pripájam sa iba k tomu, čo povedal pán Milan Kňažko, nevzdávajme to a nebojme sa, pekný večer a dobrú noc.“

23:12:59 – koniec programu Večera s Havranom 12

- zvukovo obrazový predel

- upútavkový blok (*Trochu inak s Adelou* 12, *Geniálna priateľka* 15, *Červený pápež*)

23:14:59 koniec monitorovaného záznamu